

I

Ey yaxshi oting bila sarog'oz,
Anjomig'akim etar har og'oz(1).
Ey sendin ulus xujasta farjom,
Og'ozingga aql toimay anjom.
Ey aqlg'a foizi maoniy,
Boqiysenu borcha xalq foniy.
Ey elga adam baqoni aylab,
Zotingg'a fanoni foni aylab,
Ey ilmingg'a g'ayb sirri maKjlum,
Mavjudsen, o'zga borcha maKjdum.
Ey yo'q qilibon adamni budung,
Yo'qlug'ni adam qilib vujudung.
Ey husnni dilpazir qilg'on,
El ko'nglin anga asir qilg'on.
Ey husng'a aylaganni shaydo,
Majnunlug' ila qilib huvaydo,
Ey ishq o'tin aylagan jahonso'z,
Har bir shararini xonumonso'z,
Ey o'rta ul o'tqa xonumonlar,
Ne xonu ne monki, jismu jonlar,
Ey kimmiki aylabon parivash,
Majnun anga yuz asiri g'amkash,
Ey kimni qilib parig'a Majnun,
Ashki suyini oqizib jigargun.
Ey har sorikim qilib tajalli,
Ul mazhar o'lub jahonda Layli.
Ey oniki Layli aylab otin,
Majnun qilmoq qilib sifotin,
Ey Majnunung xiraddin ozod,
Ohi beribop xiradni barbod,
Ey aql sening yo'lungda g'ofil
Kim, telba sening yo'lungda oqil.
Ey bandalarig'a jovidona,
Omurzish uchun tilab bahona,
Ey ashk suyidin aylabon past
Do'zax o'ti shuKjlasini payvast.
Ko'k er kibi pastu murtafiKjsen,
Balkim eru ko'kka muxtariKjsen,
SunKjung bila to'rt zid muvofiq,
Hukmung bila etti ko'k mutobiq.
Tun-kunki qilur sipehr novard,
Sening talabingdadur jahongard.
Boshdinki qadam qilib durur mehr
Istab ssni bo'ldi zaKjfaron chehr.
Bordur talabingg'a borcha moyil,
Lekin sepi toimoq asru mushkil.
Har negaki desa o'xshamassen,
Sendin durur ul sen ul emassen,
Harne seni desa royi soyib,
Ul sendinu sen aroda g'oyib,
G'oyibsen angaki bo'lsa nozir,
Nozirg'a dog'i bor ishda hozir.
Aflokka sen shitob berding,
Anjumg'a bu nuru tob berding,
Kun yuzini aylading mushakkal,
Tun ko'zini aylading mukahhal.
Ey siymini aylading zarafshon,
Tunning shabKjasini gavharafshon(2)
Toqqa beribon libosi xoro,
Zarrin kamar etting oshkoro.
Qish mehrini chun itikrok etting,
Qorning sadafin arusak etting.
YoZ yomg'uri etgach aylading bot,
Yer chakmanini yashil saqarlot.
Lola qadahini toshqa urdung,
Jola guharini boshqa urdung,

Gul yofrog'ini havog'a sochting,
G'uncha karamin sabodin ochting,
Gulga bsribon zumurradiy taxt,
G'uncha kibi aylading javonbaxt.
Kecha anga bo'lmasun debon biym,
Berding nargisga mashKjali siym,
Chun ko'kni xusufzod qilding,
Oyning kumushin savod qilding.
Gohiki kasofat etti mahtob,
Mehr oltunin aylading siyahtob.
Berding chu jihatqa zeb ila far,
Boshi uza tikting olti gavhar.
Unurni tuzuk saroy qilding,
Devorini chordoy qilding.
Kiydurdning ziynat aylamakdin,
To'quz xilKjat anga falakdin,
Ko'k atlasu bori zarhal etgan,
Anjum duridin mukallal etgan,
Jaybi aro tugma tiyru Nohid,
Egnida tirozi Oyu Xurshed,
Yo'q, yo'qki, bu etti jirmi moviy.
Anda etti chobuki samoviy
Kim, borchalarini foil etting,
Sayru harakatga shog'il etting,
Obo chu bularga ot bo'ldi,
Ul to'rt ham ummahot bo'ldi.
Aylab bu ato, anog'a payvand,
Uch qilding arolarida farzand.
Har birining o'zgacha sifoti,
Hayvoniyu koniyu nabotiy(2).
Andoq chu tuzildi kadxudoliq,
Bu navKj o'ldi ato-anoliq.
Bir kimsaga to'rt agar tarabdur,
Yetti aro to'rt bas ajabdur.
Har maylg'a toqding, ikki zanjir,
Qilding laqabin qazovu taqdir.
Gardunni sen aylading sabuk sang,
Davronni sen aylading kuhan lang,
Gar bo'lsa sipehru arz bir-bir,
Chun sendin erur senga ne tag'yir.
Var topsa baqoyi lonihoyat
Kim, sendin erur o'shul inoyat.
Har shohki andin el haroson,
Yo'q qilmoq ani qoshida oson.
Yo qaysi gadoki noni yo'q-yo'q,
Shoh etsang anikim, etay yo'q.
Zohidki ulusqa qilg'ay irshod
Solsang tomug' ichra kimga irod?
Fosiqki erur bor ishi muhmal,
Yorliqasang oni kimga mudxal?
Bas olam ichini aylading qon,
Bir duqma yutarg'a yutti ming qon.
Bas johil erurki beg'amu ranj,
To'ktung etagiga maxzanu ganj,
Bu ishta ne bilsun el kamohiy,
Ne erkani hikmati ilohiy.
Lekin bu taraf ko'ngulga yo'ldur
Kim, harneki aylading ish uldur.
Kimni nedin aylading navosoz,
Topqon anga ne ko'p erdi, ne oz.
Har kimga ne berganing bas erdi,
Andin ko'pu oz kerakmas erdi.
Topqong'a qanoat ulki qilmas,
O'z maslahatini sencha bilmas,
Bizdin neki kelsa bejihatdur,
Sepdin neki bo'lsa maslahatdur.
Doyim qilibon savol varzish,
Xoni karamingdin ofarinish.

Kunduz sanga bir gadoyi rusi,
Xursheddin egnida kadusi.
Tun dargahingga tilanchi zangi,
Egnida terisidur palangi.
Daryo sanga tolibi navola,
Kishti kafida yig'och piyola.
Tog'lar tutub nechukki soyil,
Ochib etagin tilarga moyil,
YaKjni bori uzradur panohing,
Bor ulchaki bor gardi rohing.
Mulkung iki bog'i ikki olam,
Sultonlig' erur sanga musallam.
Bog'ing iki vardi mehr ila mah,
Ne bog'u ne vard, allah, allah.
Shonin bilmay xiradg'a anduh,
"Jallat olouhu va shaKjnuh"(3).

II

Pastlig' yuzidin munojot Ul rafuuddarajot hazratidakim, sanosida aqli kull, tili lol,
balki aqli kull tili shikasta maqol keldi va ul bobda maKjziratni unutmog va uzr demokdin
o'zni maKjzur tutmog va ajz va nomurodlig' ko'yiga qochmog va gadoliq ashkin sochmog va "shayan
lillah"(2) ovuchin ochmog(1).

Poko sifatinda ahli idrok,
So'z surmadi g'ayri "moarafnok"(3).
Har navKjki aylasam xitobing,
Yuz oncha biyikdurur janobing,
Ulkim, "ana afsah"(4) etti daKjvo,
Fosh etti bu davKjvi ichra maKjno.
Ko'rguzdi chu pukta ichra muKjjiz,
Olam fusahosi bo'ldi ojiz.
Hamdingni demak chu bo'ldi komi,
"Lo uhsi"(5) edn aning kalomi.
Ul ajzig'a eKjtirof qilsa,
Hamdingdin o'zin maof qilsa,
Bas nazmda so'z degan meningdek,
Men xud neki, yuz tuman meningdek,
So'z ajzini zohir aylamak ham,
Uz ajzini zohir aylamak ham,
Insof ila keldi nosazoliq,
Yo'q, yo'qki, kamoli behayoliq.
Chun hamdu sano ishi bu bo'ldi
Kim, aqli kull anda uzr qo'ldi.
Ham gungi maqol bo'lmoq avlo,
Bu uzrda lol bo'lmoq avlo.
Qilmay daKjviyi xush adoliq,
Arz ayla, Navoiyo, gadoliq.
Yorab, eshigingda ul gadomen
Kim, boshtin-ayoqqacha xatomen.
Mushkum bu xatoda bo'ldi kofur,
Kofur ila mushkum o'ldi benur.
Isyon o'tidin kuyub jahonim,
Dudi bila tiyra xonumonim,
Rasvoliq o'tin jahong'a sochib,
Uchqunlarin osmong'a sochib,
Ham ushbu unum toshib jahondin,
Ham uchquni oshib osmondin,
Atfoli junun jafo qilib fosh,
Har lahza boshimg'a yog'durub tosh.
Majnunlug'um ichra gar ko'rub dev,
Mendin qocharig'a aylabon rev.
Devonalig'im nechukki majnun,
Sargashtalig'im nechukki gardun.
Zanjiri junun erur nishoni,
Anduh sipehri kakhashoni.
Jo'lida sochim bor charx aro tun,
Yo'qkim, boshima kelib qaro kun.

Bu navKj qaro kun ichra qorib,
YaKjniki, qaro tunum oqorib.
Zunnor belimga nafs etib chust,
Kufri ichra belimni bog'labon rust,
Har lahza ishimni charxi bebok,
Ul rishta bila etib girihnok.
Yaxshiliq itib bu notavondin,
Holimni desam yomonroq andin.
Holim sharhiki bas uzundur,
Bu turfaki dam-badam fuzundur.
Bu ranjki keldi jovidoni,
Uzdin bo'lmas keturmak oni.
Men qilsam edi aning davosi,
Bo'lmaq manga erdi mubtalosi.
Har necha emas manga bu oson,
Lekin sanga bordur asru oson.
Boq dardu malolatimg-a, yorab,
Rahm ayla bu holatimg'a, yorab,
Lutf ayla o'zum sori yo'lum chek,
Chekting chu yo'lum tutub qo'lum chek.
Tortib bu mag'oqdin chiqorg'il,
G'arqobi halokdin chiqorg'il.
Chun olima qo'ymading yovuz yo'l,
Sayr ichra nasibim ayla tuz no'l.
Shukrung'ga tilimni qoyil ayla,
Sajdang'ga boshimpi moyil ayla,
O'ksutma hidoyatingni mendin,
Kam qilma inoyatingni mendin,
Bo'l rohnemun manga ul ishga
Kim, bo'lsa sanga rizo ul ishga.
Ul ish manga qil murodu maqsud
Kim, bo'lsang o'zung ul ishta xushnud
Bir ishki emas rizosi sendin,
Ermas bu qul iltimosi sendin,
Har qissada shukr sol tilimg'a,
Har g'ussada sabr ber ilimg'a.
Har zuhdki ujb erur anga zam
Ko'nglum haramig'a qilma mahram.
Har jurmki uzr erur anga yor,
Ul jurmni aylagil manga yor.
Gar uchmog'u gar tomug' durur yo'l,
Sen lutf ila anda yo'ldoshim bo'l.
Radding'a qabulni mutiKj et,
Jurmung'a rasulni shafiKj et.

III

Ul risolat sipehrining quyoshi naKjtidakim, mag'rib soridin tuluKj qilib, Makka avjida kamol tutti, balki anvori ashroqi bila mashriqdin mag'ribqacha "Kashshamsi nisfunnahor"(2) yorutti va kufri shomida islom shamKji yoqti va jomg'a yaqin uyoqti(1).

Ey jilvagahing sipehri axzar,
Raxshing izi rashki mehri anvar.
Ey mashKjali mehr shamKji johing,
Bal mehru sipehr xoki rohing.
Bukim sanga charx xoki rahdur,
MeKjroj tuni munga guvahdur.
Ey rifKjating olida falak past,
Ummatlaring anbiyog'a hamdast.
Olamda risolating navidi,
Odamg'a shafloating umidi.
Ey "kuntu nabiyyan"(3) aylab og'oz,
Cho'p xilqating ichra aytibon roz.
Odam shajaringg'a meva monand,
Farzandingga olam ahli farzand.
Ey nurung o'lub jahong'a sobiq,
Balkim to'quz osmong'a sobiq.
Zoting bila muftaxir jahon ham,
Sayring bila to'quz osmon ham.

Ey rutbada xayling ofarinish,
Yo'q, yo'qki, tufayling ofarinish.
Har necha jahon bo'lub tufaylyng,
Bo'lmay bu tufayl sori mayling.
Ey zoting nomai futuvvat.
Orqosida xotami nubuvvat,
Ul muhr xututi vasfi zoting,
Xotam alifiyu tesi oting.
Ey ilm sanga ladunni anjom,
Maktab sori ranja aylamay gom.
Olingga vale kelib muaddab,
Ilm ahli nechukki, tifli maktab.
Ey sunmay ilikni xoma sori,
Ul navKjki xoma noma sori.
Nomang vale andakim bo'lub fosh,
Xattidin Ulus ko'tarmayin bosh.
Ey po'yada markabingg'a taKjjil,
Olingda haqir payki Jibril(4).
Hudhudg'a ne moya, qadru somon,
Sayr aylasa er uza Sulaymon(5).
Ey zumrai anbiyo shafii,
Olam eli buyrug'ung mutii.
Buyrug'laring elga qarz yanglig',
Sunnatlaring ulga farz yanglig'.
Qadring eti charxdin muallo,
Zoting xud ikki jahondin aKjlo.
Sen bo'lmasang anbiyoda kimdur
Kim, nutqi javomiul-kalimdur.
Vah-vah, ne kalomi muKjjiz oyin
Yo'q o'yla rusulg'a hargiz oyin.
Ahkomi bila jahon nizomi,
Nazmi iki olam intizomi.
Har bir alifi qilib sipon tez,
Kufr ahlig'a ul sinoni xunrez.
Miqroz ila lom-aliflari rust,
TaKjn ahli tilin tutub kesib chust.
Bu nomag'a nusxa zoti poki,
Tengri so'zidin ulusqa hoki.
SunKj ilgi chekib bu nomag'a tam.
Orqosig'a bosti naqshi xotam,
Xotam dema oni, mushki tar de,
Yo'q mushkki, munxasif qamar de.
Ruxsoriki keldi qursi xurshed,
Ul mehr qamarvash o'ldi jovid.
Chun jismi jihoti bo'ldi hoyil,
Nuri bu qamarning o'ldi zoyil.
Ul mehrg'a garchi munharifdur,
Chun hoyili bor muixasifdur.
Hoyil dema, bu jahoni sug'ro,
Sug'ro emas, ul xujasta tug'ro.
Kim zoti qoshida etti toram,
Toram dema, balki arshi aKjzam.
MeKjroj tuni taboh bo'ldi,
Barcha anga xoki roh bo'ldi,
Bas olame o'ldi zoti kubro,
Yuz onchaki, ushbu jirmi g'abro.
G'abro neki ming sipehr chog'liq,
Nur ichra tuman bu mehr chog'liq.
Yer uzra kelib jahondin ortuq,
Charx uzra ekanda andin ortuq.
Bo'lmasa jahondin ortug' ul pok,
Bas bo'lmas edi matofi aflok.
Bo'lmasa sipehrdin kiromi,
Arsh o'lmas edi aning maqomi.
Gar mehrdin o'lmasa munavvar,
Qilmas edi lomakonni anvar.
Gardundin o'tar zamon buroqi,
Oy-kun bo'lubon iki junoqi.

Islom tanig'a ul kelib ruh,
Asxobi anga fido qilib ruh.
Un yori javohiri nafoyis,
Zohir qilib ul badang'a o'n his.
Ul to'rtki ding'a keldi nosir,
Bu ruh tani uchun anosir,
Ul ruhu havosu to'rt unsur
Kim aqlg'a soldilar tahayyur.
Bu jismg'a mustadom bo'lsun,
Suhbatlari bardavom bo'lsun.
Oliki, riyozig'a shajardur,
Avlodi shajar uza samardur.
Boryasig'a har guzin avqot,
Yuz ming salavot ila tahiyot,
IV

Ul shomi visolningkim, "Val-layli izo yag'sho"(2) oyati bo'la olg'ay aning shonida savodi yozilmog'i va munungdek shomda ul musofiri samoviyning shabgir baland qilmog'i va subhi visol eshiklari yuziga ochilmog'i va mehri murod topilmog'i(1)

G'am shomida zoru ranjparvard,,
Kezmak necha oy xayoli shabgard.
Necha g'am aro tuzub tarona,
Bu shomdin aytmoq fasona
Kim, tuli hayotim etti nobud,
Savdosida hech toimadim sud.
Vah, ne kechakim, qaro baloyi,
Kun ganjini ko'mgan ajdahoyi.
Dilbar sochidek harosi jonda,
Men munda, nechukki ko'nglum onda,
Bu shom fasonasi uzundur,
Haddin qaro qayg'usi fuzundur.
Fikrida tutar ko'ngulni qayg'u,
Savdosida ko'z bo'lur qarong'u,
Jon mehnati keldi zikri oning,
Umr ofati bo'ldi fikri oning.
Bu shomg'a istasang nihoyat,
Ul shomdin aylagil hikoyat.
Kim rangi edi chu mushki nobi,
Har yulduzi rashki oftobi
Shabnamlarikim, sochib zaroyir.
Olamni tutub nujumi soyir.
Tun gardin shabnami qilib gum,
G'am tiyralig'in dog'i ul anjum.
Gardun chiqorib kecha palosin,
Davrong'a yopib sahar libosin.
Tun dahr yuzidin oritib meng,
Kunduzni o'ziga tutmayin teng.
Kunduz uyolib bu holatidin
Kim, erga kirib xijolatidin,
Bu ishga kulub sipehri xazro
Kim, tishlarin aylab oshkoro.
Atfoli nujum aylabon mayl
Uqurg'avu o'qumog'i "Val-layl".
Chun laKjbu nishot alarg'a ortib,
Ustodi qazo falakka tortib,
yo'qkim bori ranju g'ussadin shod,
YaKjniki falak g'amidin ozod.
Qolmay falak ichra zulmat oti,
Borin supurub, malak qanoti.
Degilki havoda yuz tuman hur,
Orazlaridin sochar edi pur.
Oraz xayidin sochib nihoni,
Shudrun kibi obi zindagoni.
Isoni taajjub aylabon lol,
Haryon falak uzra muztarib hol.
Bot-botki olib dami ravonbaxsh,
Olamg'a esib nasimi jonbaxsh.

Oqshom dsmagilki, subhi ummed,
Ne subhi umed, subhi jovid.
Mundoq kecha shamKji jilvasozi.
Ne shamKjki, mashKjali tirozi.
MashKjal demagil, mahi munavvar,
Ne mashKjalu mahki, mehri anvar.
Tun o'ylaki, mehri osmonii,
Olam elidin bo'lub nihoiy.
Bir xobgahi nihoni ichra,
Manzilgahi ummahoni ichra.
Bor ishdin etib o'zini maKjzul,
Mahbub xayoli birla mashg'ul,
Kim etti baridi nur baxshi,
Hamroh anga mahz nur raxshi.
Paykiga vujud to adam gom,
Ul paykka raxsh dog'i hamgom.
Har ergaki ko'zlari tushub tez,
Ul ergacha ikkisiga bir xez.
Chun etti ravandai samoviy,
Ul mehri samog'a bo'ldi roviy
Qim, vaslingga haqdur orzumand,
Bo'l sen dog'i vaslidin barumand.
Bu raxshki barqi garmravdur,
Yo'q-yo'qki, buroqi barqdavdur.
Xilqat aro nurdin sirishti,
Ne nur, farishtai bihishti.
Yo'q jismig'a kimsa hamlidin dard,
Ne kimsaki, anda qo'nmayin gard,
Loyiq sanga keldi bu janibat,
Otlanki, mahal erur g'animat.
Bu so'zni eshitgach ul yagona,
Go'yoki tilar edi bahona,
Markab uza chiqti sekribon bot.
Io'ldosh ila yo'lg'a tushti hayhot.
Ko'kta tilaganni erda topti,
Chun er uza mindi ko'kka chopti.
Ul po'yada markabi sabukpay,
Olam-olam qilur edi tay.
Gardunki ko'zin yuziga ochti,
Anjum diramin boshig'a sochti.
Chun ko'rdi furug' talKjatini,
Oy chekmadi mehr minnatini.
Mukshiy ko'rubon xati savodin.
Kayvon yuziga sochib midodin.
Zuhra yo'lida tuzub navozir,
Mutriblardek bo'lub miyongir.
Isog'a etib chu kimiyosi,
Zarbaft bo'lub quyosh libosi.
Bahrom ko'rub biyik janobin,
Tashlab qilichin, o'pub rikobin.
Birjisqa chun etib rikobi,
Ish anga saodat iktisobi.
Soyislig'ig'a Zuhal urub fol,
Gazdasta bila qo'lida g'irbol.
Savru Hamal aylabon fig'onlar,
Qurboni aning qilurg'a jonlar.
Javzo ko'zi to'rt o'lub Baqardin,
Topib Saraton ham ul nazardnn.
Ham Sher tutub yo'lida go'sha,
Ham Xo'sha bo'lub otig'a to'sha,
Jon sanj o'lUb izidin Tarozu,
Aqrab topib anda no'sh doru.
Yoy go'sha tutub qoshi xamidin,
Qo'chqor o'lub o'chku maqdamidin.
Qo'bqa suyi obi zindagoniy,
Ul suv bila toza Xut joni.
Bo'lmay chu bu burjlarda sobit,
Durlar yo'lig'a sochib savobit.

Qolib chu o'tib falak navardi.
Gard ichra sipehri lojuvardiy.
Chun yuqori sekretib samandin,
Arsh zgniga berkitib kamandin,
Kursi dog'i lavx ila kalam ham,
Raxshi izidin bo'lub mukarram.
Rafrat yo'lig'a qadamni solib,
Bir-bir oti birla payki qolib.
Borlig' to'nin egnidin solib chust,
yo'qlug' kamarini bog'labon rust.
Davrida jihatdin asar yo'q,
Unsurdin jismig'a xabar yo'q.
Ne davrida oltidin maosir,
Ne jismida to'rtidin anosir.
Tan birla borib, vale borur chog',
Ne o'tu ne suv, ne el, ne tufrog'
Kim, tan anga jondin ortug' erdi,
Jon ikki jahondin ortug' erdi.
Solib o'zin anda bexudona,
O'zdin chiqibon bo'lub ravona.
Qolib o'zi, ul o'zida qolmay,
Solib o'zinu o'zini solmay.
Bir erga etibki, aql etmas,
Ul vajah ila aql bovar etmas.
Poya topib anda qoba qavsayn,
Diydor o'lub anga qurratul-ayn.
Tun anbari zulfini qarortib,
"Mozog"(3) ko'ziga surma tortib.
Ochqoch basarin bu to'tiyodin,
Ravshan qilibon "va mo tag'o"(4)din.
Chun ko'rди bu surmadin ochildi,
Maqsud tilab nazora qildi.
Fahm ettiki jilva qilmish oyin,
Shodurvoni jalolu tamkin.
Haq ochib o'z olidin niqobin,
Yetmish ming pardai hijobin,
Chekgi ani ul haramg'a onsiz,
Ne jismu ne jon, ne jismu jonsiz.
Ko'rgach o'zin ul haramda mahram,
Mahv o'ldi bu mahram, ul haram ham.
Chun yor qoshinda bor topti.
O'zni tilagoncha yor topti.
O'zni chu ko'rub aroda nobud,
Izhor etib o'zga arzi maqsud.
Haqdin neki fahm etib xitobin,
Ham haq so'zidin topib javobin,
Haq har ne ato qilib nasibi,
Ham haq bilibu bilib habibi.
Har neki alardin o'zga ag'yor,
Balkim yo'q alardin o'zga dayyor.
Bal keldi alar demak xatodin,
Isnayniyat chiqib aroдин.
Aylab o'z-o'ziga arzi maqsud,
Maqsudi bo'lub o'zida mavjud.
Ummat yozug'in tilab tamomiy,
Topib tilagonni ulcha komi.
Harneki tilab xujasta soyil,
Bo'lmay nema toimogiga hoyil.
Har necha talab qilib fuzunroq,
Istardин ani topib burunroq.
Topqoch neki haqdin istab oni,
Avd ayladi mohi osmoniy
Yuz qo'ydi bu korgahg'a pur jo'sh,
Behush va lek yuz jahon hush.
Oy bordiyu keldi mehri raxshon,
Dur bordiyu keldi bahri Ummon.
Borurda edu chu dastai vard,
Chun keldi bahori nozparvard.

Haq lutfidin ilgida baroti,
Mazmuni bori ulus najoti.
Xat jaybida afv xomasidin,
El maxlasi naqsh nomasidin,
Borib keluri bo'lub iki gom,
Qay bir burun erkanida ibhom.
Ey gamzada qalblar davosi,
Motamzada jismlar shifosi.
Har ishki girih kalidi sendin,
Har kimdagi biym - umedi sendin.
Men xastaki xoru zor erurmen,
Lutfungdin umedvor erurmen.
Elga nazaring chu chorarasdur,
Men xastag'a bir ko'z uchi basdur,
Bahri karaming chu bo'ldi maKjlum,
Bir qatradin etma bizni mahrum.

V

So'z gavhari vasfidakim, gavhar so'zi aning qoshida gavhar olida bir qatra suvdek bo'la olg'ay,
bir necha so'z surmoq va Ganja hakimi taKjridakim, ganji Qorun2aning "Panj ganji"(3)
qoshida ganj olida vayronadek ko'rungay - ganjfishonliq qilmoq va Hind sohirinikim,
Kashmir jodulari aning olida ip esha olmaslar - aning gavhari silkiga tortmoq va o'z
nazmining churuk rishtasin va uzuk torin ham alarg'a ulamoq(1)

Uldamki yo'q erdi budu nobud,
MaKjdum edi emdi harne mavjud,
Haq kavng'a solmamish edi pay,
"Konallohu lamyakun maah shay"(5).
Avvalg'i nasimi ofarinish,
Kim qildi vujud sori junbish.
Insof ila har kishi solur ko'z,
Anglar so'z ediyu munda yo'q so'z,
Kim bo'ldi chu amri "kun" huvaydo,
Bo'ldi "fayakun" g'ulusi paydo.
Bas avvalg'i sado so'z o'lg'ay,
Har savtqa ibtido so'z o'lg'ay
Ey so'z, ne balo ajab guharsen,
Gavhar neki, bahru mavjvarsen.
Ul bahrki, muncha naqshi dilcash,
Bir mavj ila ayladi munaqqash.
Yer qaKjriyu toki charx avji,
Majmui aning burunqi mavji.
Derlar seni dur, savob emas bu,
Sen javhari ruhu dur quruq suv(6),
Demakki sanga shabih erur dur,
Ul navKjdururki, durg'a mo'ldur(7),
Aytib sovumas tarona sen-sen,
Olib qurumas xizona sen-sen.
Olam eli zarra yig'sa jovid,
Nurini kam aylagaymu xurshid.
Igna uchi birla jazb etib nam,
Kim bahr suyini aylagay kam.
Ham qadru atoda bahri aflok,
Ham lutfu bahoda gavhari iok.
Xoma bila ulkn sepi sizdi,
Gavharni qaro ipakka tizdi.
Til zikring ila chu topti tarjih,
Tishlar anga bo'ldi inju tasbih(8).
Bu til bila kimsa toimadi kom,
Juz ganj fishoni Ganja orom(9).
Ayvoni sharaf nuhufta ganji,
Mizoni lut(u)f xizona sanji(10).
MaKjni diramig'a sikkapardoz,
Uzlat haramida mahrami roz.
Sarrishtai diqqati girihnok,
Har bir girihida yuz duri pok.
Ganjina'i fikri gavhar oyin,
Andin bori xalq o'lub guharchin.

Ko'ngli sadafi bo'lub guharrez.
Kilki qamishi dog'i shakarrez.
Vahdat guharin eliga olg'on,
Uzlat kamarin beliga cholg'on.
MaKjni haramin musaxxar etgan,
So'z bikrini g'arqi zavar etgan(11).
Ham Turi fazilat uzra Muso,
Ham Qofi qanoat uzra Anqo(12).
Musozmas ersa kilki nog'u
Javfi aro muzmar etti jodu.
Anqo gar emas nedin hamisha,
So'z Qofida uzlat etti pesha.
Nazm ahlining afsahul-kalomi,
So'z durrig'a muntazim Nizomiy(13).
Ul Ganjada ganjdek nihoni,
Besh ganj qo'yub, vale nishoni(14).
Har ganjida sayrafiyi idrok,
Hadsiz topibon javohiri pok.
Har javhari mulklar xiroji,
Shahlarning zebu farri toji.
MaKjni duridin bu ganj qismi,
Alfozu iborati tilismi(15).
Ulkim qo'li ochsa ohanin diz,
Lekin bu tilism ocharg'a ojiz.
Ko'rgach bu tilism sohiri Hind,
Jodulig' ishida mohiri Hind.
Knlki uchi safhag'a fusunrez,
Ul safha jahong'a fitnaangez.
Har safhai nazmi gohi tahrir,
Fitna aro bir savodi Kashmir(18).
Har nuqta bu safhada baloe,
Ruxsor uza xoli dilraboe.
Ham xatlari shohrohi Bobul.
Ham kilkada javf chohi Bobul(17).
Ham sohiri xomasi fusunsoz,
Ham joduvi tabKji sihrpardozi.
Aylab bu tilismona ojiz,
Sohir netgay chu ko'rdu muKjjiz.
Qochmay vale o'ylakim zabune
Ul ham qilib o'truda fusune.
Besh qalKjaki barcha erdi xoro,
Besh maxfi ganji oshkoro(18).
O'trularida tugatdi besh qasr,
Kim har biri keldi ziynati asr.
Ham toshida naqshi dilkash etti,
Ham ichlarini munaqqash etti.
EKjjoz ila sihr aro tafovut,
Bor onchaki KaKjba ollida but(19).
Lekin but o'lub emas jamodi,
Yo'yg'on ani butgar ustodi.
Bor ul but gulruxi parivash,
Savdosida yuz xirad mushavvash.
Bori boshig'a tushub havoyi,
Ul o'truda urdi dastu poyi.
Tenglik anga xud gumon emastur,
Chun yaxshidurur, yomon emastur.
Chun etti bu bazmgahg'a Ashraf,
Bo'ldi o'zi xo'rdig'a musharraf(20).
Menkim bu taraf guzor qildim,
Bu ranjni ixtiyor qildim.
Avvalda ko'p ayladim taamul,
To ko'ngluma kirdi bu taxayyul
Kim, Ganjada ganjlar yoshurg'on,
Har ganjigakim yasadi qo'rg'on.
Yo hind najodi hinduviyzod
Kim, qasrlarini qildi obod.
Ham qalKja uchun kerakdurur shahr,
Ham qasrg'a bog'usabzadin bahr.

Bo'lsa menga fursat ul qadar chog'
Kim, shahr ila tarh solibon bog'.
Bog'ini riyozi xurram etsam,
Shahrini savodi aKjzam etsam.
Bu navKj edi doimo xayolim,
To bo'ldi qazodin ul majolim.
Kim, ikki burung'ig'a qo'yub gom,
Kom o'ldi manga ravo saranjom.
Emdiki uchunchi nomai dard(2),
Qildi meni aqlu hushdin fard.
Ummedki bu yana iki ham
Kim, ermas iki burung'idin kam.
YaKjni ham oningki "Panj ganji",
Ham so'ngra munungki ganji panji.
Aytilg'on ikisi betaammul,
Ul navKjki ayladim taxayyul.
Bo'lg'ay bu murodg'a kushodim,
Yetgay bu kushoddin murodim.
Bu komg'a etmayin ne tadbir,
Chun multafit o'ldi holima pir.

VI
Valoyat sipehrining axtari jahontobi va hidoyat maKjdanining gavhari serobi va nazm
avjining mehri falak ehtishomi va maoniy jomining rindi sofiy oshomi yaKjni Mavlono
Nuriddin Abdurahmon Jomiy(2) madhida nukta surmak va aning durdi jomin sumurmak

So'z gulshanining shugufta vardi,
Ilm oyatining varaqnavardi.
Qadrig'a ul avj uzra poya
Kim, mehr tutub tagida soya.
NaKjlaynidin aylabon malak hal,
Surtarga sudoKj bo'lsa sandal(3).
Hamdinki, asosi boshida tob,
Chekmakka iki jahonni qullob(4)
No'gida sanin aylagach kin,
Ko'r aylab dev ila shayotin(3).
Yuz donaki subhasi aro qayd,
Yuz fayz qushini aylabon sayd.
Ul torki donalar beliga,
Bil habli matin(6) jahon eliga.
Ibriqi vuzusi bahri gardun,
Har qatraki tomsa durri maknun(7)-
Lo'la anga fayzi jovidoniy,
Andin oqib obi zipdagopiy
KaKjbi(3) eri davrai irodat,
Davr ahlig'a xalqai saodat.
Sajjoda masjidida mehrob,
KaKjba uyiga kirarga abvob.
Mehrobi uza yozilg'on olloh,
Evning iyasi ishida ogoh.
Boshig'a chu bilsa sajda chogin,
"He" (III%) davrasidin sunub ayog'in.
Bal sajdada jismi chun topib ham,
Aylab ani "he" xamig'a mudg'am.
Har sajdada haqqa bo'yla vosil,
Ne sajda dog'i bu vasl hosil
Cholib falak uzra ko'si rifKjat,
Aytib malak ichra darsi himmat.
Sochib laqabi jahon aro nur,
Zoti bila nurun alo-nur(9).
Abdurahmondin oti nomiy,
Lekin topib ishtihor Jomiy.
Ey ilm yuziga mashKjalafruz,
Fayz oyinasig'a sayqalanduz.
Ey borcha suluk ichinda murtoz,
Foyiz sanga fayzi birla fayyoz.
Chun ilming bahrig'a tushub mavj,
Bu etti hubob uza tutub avj.

Xomangdin durri maKjni oqib,
So'z silkiga nutqung oni toqib.
Kilking javfida sayr etib ul,
Ul novu bu dur xiromig'a yo'l.
Ul yo'l aro korvoni maKjni,
Balkim kelibon jahoni maKjni.
Chun xavfdin aylabon qadam fard,
Olam yuzida bo'lub jahongard.
YaKjni tutubon jahon yuzini,
Bal arsay osmon yuzini.
Ham nazming nasrdek kelib xub,
Ham nasring nazmdek diloshub.
Bu nazming ila nasring sipohi,
Olam yuzini tutub kamohi.
Gar "Xamsa"ni etmay murattab,
Kilking yana so'z qilib murakkab.
Uldamki xaroshi xoma qilding,
O'zga nima naqshi noma qilding.
Lekin kishi bo'lsa fikratandesh,
Ul ganjga ham erur adad besh.
Chun "Silsila" aylading huvaydo,
Yuz aqlni qilding anda shaydo.
Chun "Tuhfa"ni el balosi etting,
Jon tuhfarin fidosi etting.
Chun "Subha"ni kilking etti tavnih,
Solding malak ichra zikri tasbih.
Chun qilding "Ahsanul-qasas" fan,
Ul qissa ulusqa bo'ldi ahsan.
"Devon"iiki aylading muhayyo,
Sochti boshig'a guhar surayyo(10).
Ko'rguzdung tortmay g'amu ranj,
Besh ganjlariga bo'yla besh ganj.
Nazming sifati bayondin ortuq,
Nasringniki dermen ondin ortuq.
To nukta ulusqa kom bo'lg'ay,
Fayzi aningelga om bo'lg'ay.
Fayzing bila bahramand olam,
Olam eli poymoli men ham.

VII
Ul shoh madhidakim, Chin va Hind shohlari aning arsay bazmida shatranj shohlaridek
harakatdin muarro va falaki farzinrav pili hamul pillardek ostonig'a rux qo'yub
sarkashlikdin mubarrodurur va ko'kbo'z ashhabi sipehri tezdav va Bahrom qamar nochaxi bila
oti olida bir piyodarav(1)

Chun yovarim o'ldi baxti farrux,
Qo'ydi manga fath ila zafar rux.
Himmat tutubon Junaydi soniy(2).
Ochtim bu xazoyini maoniy.
Bor erdi chu kezdim anda bebok,
Olam-olam javohiri pok,
Oldim bu javohiri samindin,
Sofiy duru laKjli otashindin.
Jaybu etagimni ayladim kon,
Yo'q erdi ko'tarmak o'zga imkon,
Andin chiqtim chu shodu xurram,
Qo'ynum to'la, jayb ham, etak ham.
Tegramda hujum etib xaloypq,
Mep kimsa tilab ul ishga loyiq
Kim, arsay bazmi ichra etsam,
Borini aning nisori etsam.
Chun yor edi baxti jovidona,
Tortar edi meni bexudona.
To eltti bir xujasta manzil,
Har navKj murod anda hosil,
Jannat kibi anda bazmgohe,
Taxt ustida bir xujasta shohe,
Baxt ayttikim, etak, qo'yun och.

Shah boshi uza ovuch-ovuch soch.
Chun sochmog'ini shior qildim,
Boru yo'qini nnsor qildim,
Dedimki, bilay ne shoh erur bu,
Ne arsai borgoh erur bu.
Bor edi shahi sipehr tamkin,
YaKjniki, muizzi davlatu din.
Din nusratining alam tirozi,
YaKjni Sulton Husayni g'ozi(3).
ShaKjnida nuzul oyati sharKj,
Adli bo'lubon himoyati sharKj(4).
Din ilmining andin intizomi,
Islomg'a pok zoti homiy.
Islom alifi anga livo bil,
Sin kungiri qasri arsho bil.
Ham lom livog'a zulfi pur xam,
Bu qasr sutuni so'ng alif ham.
Mimin qilibon aso naziri,
Musodek ish o'lsa dastgiri.
Muso kibi haq ishiga maKjmur,
Taxti islom anga kelib Tur.
Bu Tur uza topqali tasalli,
Haq har nafas aylabon tajalli.
Ko'qsa anga taxtdin tanaffur,
Haq dargahi tufrog'i tahassur.
Olam uza shoh zoti poki,
Darvesh zamiri dardnoki.
Pili falak ollidin gurezon,
Pashsha pari sinsa ashkrezon.
Sher uzra qilichi barq choqib,
Mo'r o'lsa shikasta yoshi oqib.
Tig'i gar etib fano jahonni,
Xulqi tuzotib yana jahonni.
Shahlar aro o'rni toqi aflok,
Darveshlar ollida ovuch xok.
Kibr ahli qoshida arshi aKjzam,
Faqr ahli qoshida zarradin kam.
Darvesh desam ulus uza shoh,
Shoh darvesh borakalloh!(5)
Desamki, erur saxo anga fan,
Demaklik erur quyosh ravshan.
Desam bordur janobi aKjlo,
Gardunni demak durur muallo.
Umr etmay ilm kasbig'a sarf,
Boqmay varaq uzra harf-barharf.
Lekin zihni borin qilib hal,
Ul yanglig'kim, nabiyi mursale.
Har ilmida bir kishiki aKjlam,
Yetgach ocha olmay olida dam.
Olam aro ilm ilmidindur,
Din ilmi fiqh erur yaqindur(7).
Bazmi aro har faqihi mohir,
Bir masKjala qildi ersa zohir,
Yuz shubha qilib bori muvajjah,
Kim, noqil emas biridin ogah.
Chun masKjalago' qolib muattal,
Uz shubhalarin o'zi qilib hal.
Ul deb ne o'qub varaqda mutlaq,
Bu deb neki ko'nliga solib haq.
Chun masKjala bobida sochib dur,
Yuz mujtahid aylabon tahayyur,
Har erdaki ul debon masoyil,
Andin fuqaho yozib rasoyil.
Ko'nliga masoyil oncha maKjlum
Kim, bo'lmay yuz kutubda marqum:
Ko'shish bila oni yod tutmay,
Bir qatlaki eshitib unutmay.
Har nuktaki ko'rguzub vuzuhin,

Shod aylab Abu Hankfa ruhin(8)
yo'q fiqh faqat hadisu tafsir.
Har qaydagi, daxl qildi bir-bir,
Haryonki tavajjuh etti-etti,
Andoqki kerak takallUm etti.
Ko'ngliniki, sharKj bo'lub mupazzah,
Xayroti bila ulus muraffah.
Har sori bino qilib masojid,
Odamcha maloyik anda sojid.
Yolg'uz demayinki qiblagahlar,
Faqr ahliga turfa xonaqahlar.
Har sharbat ayog'i jomi Jamshed,
Har sadqa fatiri qursi xurshed(9).
Marg'ub g'izo eb anda muhtoj,
MatbuKj libos olib yalang'och.
Har yo'ldaki ofat ehtimoli,
Gardung'a chekib raboti oliy.
Bori safar ahlig'a panoh ul,
Horib etganga takKjya goh ul.
Chun topti musofir anda orom,
Och o'lsa taomu kirsam hammom.
Mulkida qayonki, el xiromi,
Sahroyi adam tutub haromi,
Chun jazm qilib bu ishni tojir,
Sud istayu mulkidin muhojir
Manzil qilur o'lsa tog' uza bog',
Tamg'odin ko'ngli ichra yo'q dog'.
Dilxoh ila toimasa xaridor
Qolosini qilmayin padidor,
Gar yig'sa berib qumoshig'a pech,
Taklif eta olmayin kishi hech.
Shahr ichida xojavor javlon
Aylab ne salomiyu ne havlon.
Tojir bu sifat yana raoyo,
Bir nafKj farog' etib muhayyo
Kim, har biri o'z ishig'a mashg'ul,
Hosil qilib ulcha komi mahsul.
Dona tutubon jahon yuzin jum,
Ul navKjki ko'k yuzini anjum.
Bug'doy bila arpa bersa soyil,
Bo'lmay agar unju bo'lsa moyil.
Donag'a gadoy mayl qilmay,
Bal shahrda bir gado topilmay.
Bu amn ila adli benihoyat
Shahr ahlig'a boisi kifoyat.
Har sudki bexasorat aylab,
Bo'stonu saro imorat aylab,
Ul elgaki dasht soridur mayl,
Turku arabu buluju har xayl,
Lola kibi zohir aylabon ko'rk,
Egri qo'yubon qizil teri bo'rk,
Qo'yg'a bo'ridin bo'lub amonliq,
Qo'ychi iti birla posbonliq.
Desam bu degancha o'nu gar yuz,
Mingdin bir emas bu so'zni bil tuz.
Bu turfaki ul jahon xudovand,
Yuz munchag'a ham emas rizomand.
Yerabki, ber ulcha komi oning
Olam yuzin et tamomi oning.
Kjo'lmoqqa jahonda adlu dodi,
Mundin dog'i ko'p esa murodi,
Andoqki tilar muyassar ayla,
Olamni anga musaxxar ayla.

VIII

Xilofat taxtig'a zeb ila zayn va saltanat shaxsig'a qurratul-ayn, yaKjni Sulton Badiuz-zamon
Bahodir ibi Abulg'ozi Sulton Husayn Bahodirxon "xalladallohu taolo mulkahumo va
sultonahumo ea avzaha alal-olamina birrahumo va ehsonahumo" hazratida niyoz arzi(1)

Qim bahri sifotin etsa idrok,
Tong yo'q sifat aylasa durin pok.
Gardun so'zin aylagan shimora,
Xurshed hadisidin nechora.
Gulshan sifatin degonga bir-bir,
Gul vasfin etarga qayda tadbir.
Aytildi chu shoh uchun sanoe,
Shahzodag'a ham kerak duoe(2).
Shahzoda nekim, shahu shahanshoh,
Shahlar eshigida xoki dargoh.
Ham kishvari adl toza bog'i,
Ham saltanat avjining charog'i,
Shahlig' chamanida sarvi gulchehr
Adlu ehson sipehrida mehr.
Olam eli ichra qahramon ul,
YaKjniki, Vadiuz-zamon ul(3).
Gar oti o'lub zamon badii.
Zoti kelib insu jon badii.
Alloh, Alloh, ne ot erur bu,
Ne poku xujasta zot erur bu.
Andoqki malakvash o'ldi zoti,
Keldi malakiy bori sifoti.
Judi iloyida to'qquz aflok,
Aflok qoshida to'dan xok.
Roi janbida mehri anvar,
Mehr ollida zarradek muhaqqar,
Adli yorutub jahopni jovid,
Ul adl boshida ayni xurshed.
Chun qahri sharori ko'kka rojiKj,
Ul shin uza nuqta nasri voqiKj.
Yakroni bo'lub chu charx paymoy.
Nun o'rnig'a naKjl anga yangi oy.
Kin vaqtikn ochilib kamandi,
Dol o'rnig'a fath zulfi bandi.
O'qi yungi shahpari malakdin,
Otqoch o'tubon to'quz falakdin,
Chavgong'a(4) chu qilsa azmi maydon,
Maydon aro qilsa mayli chavgon.
Chavgoni boshi hiloli tobi,
Dasta anga hayati shihobi.
Maydon falak etgali taku po'y,
Anjum talashib bo'lur uchun go'y.
Har qaysig'a tekxa savlajoni(5),
Qadr o'tkaribon falakdin oni.
Ramz ichra qitoli umr farso,
Bazm ichra jamoli olam oro.
Bazmida sipehr xoni minu,
Ul xonda nujum qursi limu.
Xunyogaru nag'masoz Nohid,
Lekin daf aning qo'lida xurshed.
Taxtiki kelib sipehr soya,
Chiqmog'ig'a necha mehr poya.
Har poyaki keldi mehr yo badr,
Topib borib poybo'sidin qadr.
Bu poya bila yasalg'ach ul taxt,
Taxt ustida xusravi javonbaxt
Egri qo'yubon boshi uza toj,
Yuz tojvar itlarig'a muhtoj.
Qo'llarin qovushturub yiroqdin,
Farmonig'a muntazir qiroqdin.
O'ltur, deb angaki bo'lsa farmon
Kim, yo'q anga mundin o'zga armon.
Bosh erga qo'yub sano demakdin,
Turfa buki bosh o'tub falakdin,
Bazmida bu navKj do'sh-bardo'sh,
Shahlar bori yondashib qadah no'sh.
Soqiylari hur yo paridek

Ko'k davrida mehri xovaridek.
May kimga tutub bu navKj soqiy,
Qolmay anga aqlu hush boqiy.
May dema, zuloli zindagoniy,
Soqiysi hayoti jovidoniy.
Shahkim ichib ul mayi ravonbaxsh,
Bazm ichra bo'lub hadisi jonbaxsh.
Gah so'z bila elga jon bag'ishlab,
Bir so'z bila gah jahon bag'ishlab,
To bo'lg'usidur jahon shohi,
Ofoti zamon uchun panohi.
Ham shoh jahon panoh bo'lsun,
Ham ahli jahong'a shoh bo'lsun.

IX

Ul tun mahobati taKjrifidakim, savdoyi ishq ajdahosi dami o'tining buxori va anjumi ul
olam so'z o'tining sharori erdi va mundoq tunda xayol musofiri savdo adhamig'a minib, har yon
azm etmoq va ishqning yuz ofatliq dashtig'a etmoq va ofat yog'inlaridin balo to'foniga
qolmoq va balo choqinlari aning jonig'a shavq va muhabbat harorati solmoq va ishq duri
shabcharog'in ul kecha toimoq va ul shamKji hidoyat bila so'z maydoni javlonig'a choimoq va Layli
xayoli bila ko'rushmoq va Majnun savdosig'a tushmoq(1).

Utgan kechakim sipehri purfan,
Nur ustiga bo'ldi zulmat afgan.
Dahr uzra esib nasimi shabgir,
Ko'k javfi aro sochar edi qir.
Men gunbazi qirgunda mahbus,
Ul qir etibon eshikni madrus.
Davron uza abri qir monand,B "
Tun qiri yuziga qir payvand.
Jismim bo'lubon bu qir asiri,
Ko'nglumga maqar sipehr kiri(2).
Markab anga tavsani taxayyul,
Har yon chopar erdi betaammul.
Shabrangi jahonda ko'p yugurdi,
Chun barri arabqa etti, turdi
Kim, topti mashomi ishqdin bo'y,
Tark etti, bu bo'y ila taku po'y(3).
Chun vodiysi ishq topti manzil,
Utmakligi mushkil erdi, mushkil.
Rokibg'a dog'i darang bo'ldi,
Markabning ayog'i lang bo'ldi.
Ham sarsari oh etib havo fosh
Yummay to'kar erdi ham bulut yosh.
YaKjni esar erdi el dog'i tez,
Yomg'ur dogi erdi vahshatangez.
Tun tppraligi demakdin ortuq
Ko'zni yumub istag'an yorug'luq.
Gah Tur uza lamKja ko'rguzub barq,
Andoq yorubonkn, mehrdin sharq.
Yo Muso etib ayon tamaino,
Haq Tur uza aylabon tajallo,
Ul navKjki Turu sohibi Tur
Bo'lg'on kibi g'arqi lujjai nur.
Gah Yasrib(4) uza bu barq inib tez
Zulmatqa ashiKjasi ziyorez.
Andoqki rasuli Hoshimiykesh(5),
Hajr ichra chu bo'ldi vuslat andesh
MeKjroj tunpki avj tutti,
Yuz lamKjasidin jahon yorutti.
Chun barqvash o'ldi osmondav,
Yasribqa bu barqi soldi partav.
Gah quds uza ul choqin sochib nur,
Tup mushkiga to'kar erdi kofur.
Andoqki Xalil o'tin zamona(6),
Chekturgay dud aro zabona.
Yo o'tqa borurda barq kirdor,
Namrud(7) yuziga solib anvor.

Har lahza ayon bo'lub Yamandin,
Tashlar edi otashin kamandin(8).
Andoqki Suhayl(9) bo'lsa toliKj,
Bo'lg'ay qara tun Yamang'a lomiKj,
Yo'q, yo'qki, Uvays(10) ko'ngli tobi,
Qilg'ay qora tunni mohtobi.
Gah solib Abuqubays(11) uza tob,
Andin bo'lubon haram safoyob.
Yo nur bo'lub haramg'a nozil,
Ul tog' uza ham yorub manozil.
Gohi Izam(12) uzra lamKja afgan,
Shox uzra pechukki nori ayman(13).
Andoqki salam yog'ochlarin dur,
Ziynat bergay ayon etib nur.
Gah Najdn uza o't choqib jahong'a,
ShuKjla chekib ul o't osmong'a.
Hnjron qora shomi zoru mahzun.
Chekkan kibi o'tluq oh Majnun.
Gah Shom(15) uza chatri bemadoro,
Subh aylabon anda oshkoro.
Andoqki qilib karashma mayli,
Zulf ichra jamolin ochsa Layli.
Sekrir edi ul choqip payopay,
Andin ko'runub qabilavu hay(16).
Yo'qkim choqilurda betaammul,
Yuz hayyu qabilapi qilib kul.
Bo'lg'on soyi barq nur parron,
Haryon ko'runub siboi darron.
Qoplon bila babru sheri xunrez,
Qon to'kkali changlar qilib tez.
Ushshoq taniki bo'ldi tufroq,
Haryon ko'runub so'ngaklari oq.
So'kso'k kibikim chu bo'ldi puda,
Yotqan yozi uzra to'da-to'da(17).
Kun ganjin iturub ajdaholar,
Tun xayli kelib qaro balolar.
Yog'in demakim bulut aduvdek,
Paykon to'kub elga qatra suvdek,
Har sori qaro bulutqa junbush,
Aylab qora devdek g'urunbush.
Hardamki bo'lub alar misosi,
Ko'k toqini darz etib sadosi.
Oqshom dema zulmati maxofat,
Jon qasdig'a harsari yuz ofat.
Hayratda musofiri sabukpay,
Bo'lmay oyog'ida bir qadam tay.
Xud qayda qadam urar majoli,
Ul bir nimakim yo'q ehtimoli.
Yuz ofat ichinda jon ovuchlab,
Ming mahlakadin nnhon ovuchlab.
Qo'ymay anga xavfu zaKjf gah tob,
Ul tor kibiki ko'rsa mahtob.
Ne aql aning rafiqi ne hush,
Bejon va gar o'lsa joni, behush.
Yuz qatla kechib ramida jondin,
Ohangi rahil etib jahondin.
Ofatdin ochmay ikki ko'zni,
To chekti saharg'a tegru o'zni.
Tong eli chu tun kulin supurdi,
Mehnat bulutini dog'i surdi.
Betob musofiri ramida,
Bir lahza bo'ldi oramida.
Deb o'zigakim: "Erur bu tunmu?
Yo dashti baloda tiyra kunmu?
Munchamu bo'lur jahopda ofat,
Haryon qadam ursa anda ofat?
Ne vodiy ekin bu tiyra vodiy
Kim dam yo'lini tutar savodi".

Ul bo'lmayin ushbu ishta voqif
Kim, qildi nido xujasta hotif(18).
Kim: "Keldi bu dasht b" ishq dashti,
Jon ofati keldi sarguzashti.
Har barqki ko'rdung ozari ishq,
Har lamKjasi barqi xanjari ishq.
Har tinra sahob zulmat andud,
Gardun uza ishq o'tidin dud.
Yomg'ur dema, qatrai bahoron,
Ishq aylabon anda tiyrboron.
Darraida siboKj kim solib sho'r.
Bu dashtda har taraf ushog' mo'r(19).
Ajdar kelib ul fazoda nole,
Sheri yala mo'ri xasta hole.
Qish oldorotib humumi elni,
YoZ elporotib samumi elni.
Ofat alifi kibi tikonlar,
Lolasida ishqdin tugonlar.
Kimsa bo'la olmay anda sokin,
Sokin peki, yo'q mururi mumkin.
Juz bir kishikim sipehri bulbod
Bilmas yana bir aping kibi yod(20).
G'am tufrog'i suyidin sirishti,
Ishq o'tiyu eli sarnavishti.
Sargashtau po'yagar nihod ul,
G'am bodiyasida girdbod ul.
Jismida anosiri murattab
Kim, ayladi paykarin murakkab(21).
Ham tuprog'i dard ko'yidin gard,
Ham suyi zuloli chashmai dard.
Ham elnga qism sarsari oh,
Ham o'ti samumi ishqijonkoh.
Vayron tani gam qushi makoni,
Singon boshi ham qush oshyoni.
Savdo tutuniga sochi monand,
Har tori junun ayog'iga band.
Ishq ichra junun aning sifoti,
Majnun deyilib jahonda oti.
Bu dasht anga maqomu maskan,
O'ti gulu xori dashti gulshan.
Bir nodira ishqijonkoh,
Ne nodirakim jahon balosi.
Andin ajamu arab alamda,
Yo'q misli Arab bila Ajamda(22).
Ishq ichra nechukki ul yagona,
Bu - husnda ofati zamona.
Afsonalari jahonda nomiy,
Nazm aylab Xusravu Nizomiy.
Kim, ishq so'zin rivoyat aylab,
Ham bu ikidin hikoyat aylab.
Andoqki bo'lub demakka mayli,
Nazm avjining axtari Suhayli(23)
Kim, holati pazm aro erur fard,
Durposh bayoni nazm parvard.
Xusrav ruhig'a etkurub shayn
Lekin yana birga qurratul-ayn.
Harnecha qilib biriga bedod,
Ruhijonkoh yaka birning aylabon shod.
Chun surmish kilki durfishonni,
Tahrir etmish bu dostonni.
Maqsudki bo'yla turfa maqsud,
Yo'q dahr sahifasida mavjud.
Bu xaylki bu dam o'ldi maKjlum
Kim, ayladilar bu qissa manzum.
Bu dashtqa qilmayin guzar hech
Toimay bu baliyyadin xabar hech.
Eshitgan ila avomdin so'z,
Yo roviyi notamomdin so'z

Bu qissag'a oncha berdilar zeb
Kim, bo'lmas vasfi ichra so'z deb.
Senkim bo'lubon sipehr yoring,
Bu bodiyag'a tushub guzoring.
Bilding anga hol ne ekandur,
Anduhu malol ne ekandur.
Munda etib ul kishiki yong'ay,
Ne degayu, desa kim inong'ay.
Menkim otim o'ldi hodiya ishq,
Maskan manga ushbu vodiya ishq.
Aytay Majnun so'zin sanga rost,
Layli g'ami ichra bekamu kost".
Bu so'z debon etti qissa og'oz,
Oxirg'acha bo'ldi nukta pardoz
Kim, bo'ylau, bo'yla holi oning,
Anduhu g'amu maloli oning.
"Chun qissani anglading ravon bo'l,
Sung'il varaqu qalam sori qo'l.
Sendin raqam aylamak hikoyat,
Bizdin sanga so'z sori hidoyat.
Sabt aylamasang alarcha rangin,
MaKjnisi daqiqu lafzi shirin.
Lek o'lg'usi dardu so'zi ko'prak,
Hangomai dilfuro'zi ko'prak.
Ul yon gulu sunbul o'lsa mavjud,
Sen o't yoqqung ayon qilib dud.
Ko'rsang ul yon duri yagona,
Sen qilg'ung ko'z yoshini dona.
Bo'lsa ul yon sarvi dilxoh,
Bo'lg'usi buyon fig'on bila(1) oh".
Chun ishq havolasini bildi,
Sidqi dil ila qabul qildi.
Jonig'a etishti zavqu holat.
RafKj o'ldi bori g'amu malolat.
So'z derga belini bog'labon rust,
Ul markabi uzra sekridi chust.
Yetkurdi chu hujrag'a iqomat,
Muazzin chekti saloyi qomat.
Chun qildim adoyi farzi bori,
Qo'l bordi davotu xoma sori.
Ul navKjki hotif etti irshod,
Men ham qildim fasona bupyod.

X

Qaysning adam majlisidin qutulub, vujud mahdig'a tutulg'oni va qon yutmoqdin xo'rish va ishq
doyasidin parvarish topqoni va ishq zoti choshnisidin el ko'ziga shirin va dardi azaliy
haroratidin xaloyiq nazariga isig' ko'rungoni(1)

Bu silsila halqasida dilgir,
Bu navKj chekar sadoyi zanjir.
Kim, barri Arabda komroni,
Bor erdi Arabqa hukmroni.
Mahkumi aning necha qabila,
Iqbolig'a pstabon vasila.
Bechora ulusqa chorasoz ul,
Xon gustaru, mshmonnavoz ul.
Osmaqdin aning qozoni tushmay,
Tun-kun o'ti o'chgali yovushmay,
Kim bodiya ichra yo'l qilib gum,.
Bu o't anga tiyra oqshom anjum
Donish anga kasbu jud pasha,
Donish bila jud etib hamesha.
Otu tevasi hisob ila jup,
Qo'yu qo'zisi hisobdin ko'p.
Aylab ani umri surKjagoyin,
Bir yosh yo'qidin asru g'amgin.
Moli ko'pu, umri sust payvand,
Farzandg'a erdi orzumand.

Kim, eskiribon hayoti raxti,
Mayl etsa yiqilg'ali daraxti
Naxl bo'lg'ay yopida navbar,
RaKjnolig'i o'ylakim sanavbar(2).
Itgach shajari baland poya,
Solg'an boshig'a bu naxl soya.
YaKjni duri bo'lsa gum sadafdin
Xayli yorug'ay duri xalafdin.
Bo'trotqali molini havodis,
Qo'ymag'ay agar bor o'lsa voris.
Umrig'a uyoqsa mehri xovar,
Tuqqon esa yona mehri anvar.
Ul mshr chu irtifoKj tutqay,
Majmui qabilasin yorutqay.
G'ofilki, qurudi chun guliston,
Gulbong etmas hazordaston(3).
Yo g'am tuni o'chsa shamKji apvar,
Parvonadin o'lmas uy munavvar.
Komingni aningdek et taxayyul,
Qim, toimasang etgasen tahammul.
Chun tengriga qildi ko'p tazarruKj
Topti nekim ayladi tavaquKj.
Chun komi aning bor erdi farzand,
Berdi xalafe anga xudovand.
Qaysi xalafi, xalifa zodi,
Ishq ahlig'a qiblai murodi.
Nutfaki bo'lub bu mazhari ishq,
MaKjni sadafida gavhari ishq.
Tan maxzaiining nuhufta siymi,
Jon gulshanining yorug' nasimi.
Mehr oyati olida huvaydo
Manshuri vafo yuzida paydo.
Hukm ayladi mulki ishq shohi
Kim dahrni moh to bamohi.
Sur ichra yarog'lasunlar oyin,
Ko'k toqini bog'lasunlar oyin(4).
Ul toq uza dardi jovidona,
Cholsun bu tarabda shodiyona.
G'am xayli aro xuro'sh tushti,
Savdo cherikiga jo'sh tushti.
Ochti ko'zini balo sunub qo'l
Kim, seli baloga aylagum yo'l.
Boshin siladi firoqi avbosh
Kim, yog'durg'um bu bosh uza tosh.
Yub og'zini dard har yomondin
Kim, oh o'ti ko'kka chekkum ondin.
Ko'ngli sori ishq bo'ldi moyil
Kim, yo'q manga bo'yla pok manzil.
Alqissa atosi topqach ul dur,
Ko'p sochti guhar, qilib tafoxur.
Qays anladi o'g'li otini bot
Kim, o'z atosig'a bu edi ot.
Hifz ayladi oni necha doya,
Har navKj ishidin toparg'a voya.
Chirmab yapa kishu os birla,
G'uncha kibi yuz libos birla.
Yotquzdilar oni mahd ichinda,
Gul yofrog'i tushti shahd ichinda(3).
Doya knbi baxt ila saodat,
Alqissa nechukki bo'lsa odat,
Mardum kibi ko'zda asrab opi,
G'ofil emas erdilar zamoni.
Ko'z uyida hifzini qilib fosh,
Qim ko'z ichida ajab emas yosh.
Ko'z mahdi aro tutub ul orom,
Zarfu mazruf, mag'zu bodom(6).
Qo'yimas edi tegrasidagi el
Kim, esgay aning sori sovuq el.

Sut bo'g'zidin o'tgach-o'q bo'lub qon,
Bag'ri bu bahonadin to'lub qon.
Mahd etmak ila tanini rajja,
Tifl erkanida ko'ro'b shikanja.
Yerda yuruy olmasida beshak,
Varzish qilibon kichikdin emgak.
O't ko'rsaki mayl etib nihoni,
Ishq o'ti tasavvur aylab oni.
Bo'lmay g'ofil dami g'amu dard,
Ulg'aytibon oni dard parvard.
Mahd ichraki tortibon fig'onlar,
Afg'onida darddin nishonlar.
Bo'lg'och tili lafzdin xabarliq,
Har lafzki deb bori asarliq.
Chun aylay boshladi takallum,
El hushin etib takallumi gum.
Ruxsorida lamKjai malohat,
Guftorida nashKjai fasohat(7).
Har nuktakim ul rivoyat aylab,
El ko'ngli aro siroyat aylab.
Ne qilsa bayon xiradg'a maKjqul,
Boshdin ayog'i nazarda maqbul.
Har sori xabar topib qaboyil,
Ko'rmaklngiga tilab vasoyil.
Atrofdin el kelib talosha,
Ul nodirani qilib tamosha.
BaKjzi yuzidin topib tahayyur,
BaKjzi so'zidin qilib tafakkur.
Jondin sevib oni benavolar;
Har kimki ko'rub, qilib duolar.
Bas tifli ajabki, yuz kuhan sol
Bo'lg'aylar vasfida aning lol.
Sevmakda ato-ano muvofiq,
MaKjshuq bir erdi ikki oshiq.
Behad eshptib chu bul ajab so'z,
Debkim anga tushmasun yomon ko'z.
Jop pardasichin yopib parandi,
Ko'z mardumidin sochib sipandi(8).
Yetgach sshi to'rtu besh arosi,
TaKjlim so'zin solib atosi.
Istatti qaboyil ichra piri,
TaKjlim berurga benaziri
Kim, maktab aro xujasta farzand,
Bo'lg'ay bori ilmdin barumand.
Chun ilm ila arjumand bo'lg'ay,
Ofoq ora sarbaland bo'lg'ay.
Ey piri muallimu muaddab,
Aql o'ldi qoshingda tifli maktab.
Bu tifl iligiga bir varaq ber,
Lekin manga ishqdin sabaq ber!

XI
Qaysning xirad maktabida ulum avroqin evurgoni va ishq tundbodi etib, ul avroqni sovurg'oni,
yaKjni Layli husni gulshanidin zaKjf xazoni kanora qilib, sihat bahori nasimidin latofat
gullari ochilib, maktab azmi qilg'oni va ul gullardin Qays ko'ngli ayog'ig'a oshiqliq tikanlari
sonchilg'oni(1)

So'z darsini ulki berdi taKjlim,
Bu navKj etti fasona taqsim.
Kim, Qaysg'a ilm uchun murag'g'ib,
Har yon chu tilattilar muaddib.
Toppldi hunarvar ustode,
Odam ichida malak nihode.
Lek asru han ichra erdi pobast,
Dars ichra topib kalomi payvast.
Ul turfa qabilada sarafroz,
Har ishta hay lhlig'a navosoz.
Shaxse edi bas azim shoni.

RifKjatda sipehrdin nishoni.
Qahr etsa dami samum yanglig',
Xoro iligida mum yanglig'.
Xoni karamida mehri xovar,
Bir qursi fatirdek muhaqqar(2).
Tun atlasig'a chu yo'q garona,
Xaylida bir eski xaylxona.
Ut qahrig'a bo'lmayin hamovard,
Yel xaylidin elta olmaypn gard.
Qo'ymay g'ami dahrdin tabohi,
Ul elga ihotai panohi.
Ganjida ko'p erdi gavharu dur.
Bir durdin etib, vale tafoxur.
Bo'stonida yuz gul erdi xudro'y,
Bir guldin aning dimog'i xushbo'y
Bir mashKjal ila ko'zi munavvar
Kim, uchquni erdi mehri xovar.
Bir shamKj ila hujlasi muzayyan
Kim, charx uyi andin erdi ravshan.
ShamKjiyu ne shamKj chashmai nur,
Nuriki yomon ko'z olidin dur.
Naxliyu, ne naxl, sarvi ozod,
Sarviyu, ie sarv, rashki shamshod.
Oyiyu, ne oy, badri toliKj.
Badriyu, ne badr, mehri lomiKj(3).
Shahd ikki labi, vale ratabno'sh,
Badr ikki yuzi, vale qasabpo'sh.
Zulfi tunida uzori xurshed,
Xurshed uza zulfi shomi ummed.
Ne shomki chun ochib savodin,
Qo'ymay ko'ngul ichra subh yodin(4).
Boshkim qo'shib ikki egma qoshi,
Husn ichra ikisining taloshi.
Chun voqif o'lub bu mojarog'a,
Mushkin xutaba kirib arog'a.
Chun vusma bernb alarg'a tazyin,
Minoyi o'lub hiloli mushkin.
Yo'qkim iki sarvi nav damida,
Har sori nasimidin xamida.
Ko'zlar iki sho'x kofpri mast,
Har qaysig'a boqsa uyqu hamdast
Ul sarvlar ostida uzolib,
Uyqu tamang'a soya solib
Mujgon safining qaro balosi,
Ko'zlar uza soyaning qarosi.
Yo'q sonki to'rt saf chekib zang,
Majmui libosi surmai rang.
Ochqukcha yumub ko'z ul sipah tez,
Bir-birga tegib qilurg'a xunrez.
Dema bu sipahnp xayli hindu,
Chin dashti kiyiklariga mo'ndu(5).
Mushk oncha sochib bu ohuni Chin
Qim, ayladi mo'ndularni mushkin
Yuz, ravzai xulddin nishona.
Xol anda fireb etarga dona.
Ul donag'a sand o'lub bir odam,
Bu donag'a borcha ahli olam(6).
Shahdi labidinki komi shirin,
Andin kelibon kalomi shirin.
LaKjlida yig'ib zaxirai jon,
Og'zi so'yi anda shirai jon.
Jop topibon ulki o'psa oni,
Mundin debon obi zindagoni.
Ham jon kelib ikki laKjli maygun,
Ham tavqi zaqan kelib anga nun(7).
Bir toza niholi sarv qomat
Kim, jilvasidin solib qiyomat.
Ne ayb qiyomat etsa hardam,

Ko'rganga etar chu o'zga olam.
Bel rishtai jonp zor yanglpg',
Jon iardasi ichra tor yanglig'.
Toriki yopib libosi oni,
Jon pardasida bo'lub nihoni.
Ham gavhari rishta shug'lidin pok,
Ham laKjlig'a yo'q gazandi hakkok(4).
Pok erdi nechukki rost daKjvi,
Bikr erdi nechukki xos maKjni.
Yo'q ikki sochi tuniga g'oyat,
YaKjni iki layli benihoyat.
Andin bo'lub oti jilva oroy,
Andoqki barotu qadr aro oy(9).
Kimiiki bo'lub demakka mayli,
Malfuz o'lmay bag'ayri Layli.
Guldek yuz ila bu toza gulshan,
Aylab otaning ko'zini ravshan.
Bir uy qilibon ota murattab
Kim, bo'lg'ay ul uy bu oyg'a maktab.
Lutf ichra nechukki xirgahi moh,
Sokin bo'lub anda mohi xirgoh.
Uyni yorutub dabiri mazkur,
TaKjlim olibon farishtadin hur.
Atfol tutub ul uy ichin jum,
Ko'k xirgahini nechukki anjum.
Ul xayl aro mohi majlis oroy,
Andoqki nujum arosida oy.
Chun Qays so'zi deyilmish erdi
Kim, volidi fikr qilmish erdi.
Ustodg'a qilmoq oni taslim,
To qilg'ay anga ulum taKjlim.
Yo'q erdi qabilalarda maktab,
Bu maktabdin o'qurg'a ansab.
Andoqki bo'lur arabda maKjhud,
Aylab neki rasm bo'lsa mavjud.
Topshurdilar oni nuktadong'a,
Gavharni muhiti begarong'a.
Chun topti bu navKj gavhari pok,
Bahr o'ldi bu zavqdin tarabnok(10).
Soatni chu ixtiyor qildi,
Lavh uzra sabaq nigor qildi.
Aylab anga lavhi siym taslim,
Filhol etti sabaqni taKjlim.
TaKjlimig'a belni chust qildi,
Ne ul dedi, bu durust qildi.
Har necha sabaq debon fuzunroq,
Go'yoki bilib edi burunroq.
Hamdarslari bu holatidin,
Ojiz edilar xijolatidin.
Bir kun edi ham sabaqqa ham tak,
Ikinchi kun o'tmish erdi beshak.
Kup bor edikim besh-o'n sabaqni,
Anglab evurur edi varaqni.
Oz vaqtda ayladi zamona,
Oni bori ilm aro yagona.
Ul vaqtiki ul zamona fardi
Maktabg'a kelurni boshlab erdi.
Layli demay, ul buti parizod,
Bir oriza(11) birla erdi noshod.
TabKjida quyosh kibi harorat,
Ayshig'a solib edi marorat(12).
Har tabKjki zoti o'lsa mahrur,
Oz hirqat etar tanini ranjur.
Zoriki o'chuk yonor charog'i,
Bot o'rtanur ortuq o'lsa yog'i.
Kun qumni qilur necha qiziqroq,
O't yonsa bo'lur yana isig'roq(13).
Bor erdi quyosh mizoji pori,

Qumning ham esib nasiymi hori.
Marg'ubi edi ratab bila shahd,
May ichgali ham qilur edi jahd.
Shahdu, mayu tabKj ila havo to'rt,
Chun mushtail o'ldi soldilar o'rt(14).
Jismipki bor erdi yosimin gul,
Hummo qilur erdi otashin gul!
Terkim gulidan bo'lub ravona,
Uyni qilibon gulobxona.
G'uncha kibi hullalarda noyob,
Xurda kibi o't anga solib tob.
Kam bo'lsa mizojig'a harorat.
Titratma qilur edi sharorat.
Shamshodig'a titramak padidor,
Tong elidin o'ylakim sapidor.
Chun zilzilya bo'ldi ersa xora,
Bulur nafas ichra pora-pora.
Ul tang'aki lutfdin edi gul,
Yel titraturiga ne tahammul.
Boshi uza jamKj o'lub ahibbo,
Hozir qilur erdilar atibbo(15).
Bemorg'a mushkil erdi parhez,
Andoqki ko'zi qilurda xunrez.
Bu hol ila erdi sarvi gulxad
Kim, bo'ldi mizoji zaKjfi mumtad.
Har necha sipehr edi hasadgor,
Ham bo'ldi tabiati madadgor.
ZaKjf ichra tabiat o'lsa mushfiq,
Behroqki tuman tabibi hoziq!
yo'q ersa mnzoidin muvoso.
Jon bersa ne sud elga Iso(16)
Kim, bo'lsa tabiati muolij,
Jismidin etar marazni xorij.
Chun qildi tabiati muruvvat,
ZaKjf o'ldi gumu etishti quvvat.
Yer o'ldi hakimning iloji,
Sihhat sori qo'ydi yuz mizoji.
Mayl etti mizojig'a salomat,
TabKjig'a yuz urdi istiqomat.
LaKjli labi no'shxand bo'ldi,
Naxli qadn sarbaland bo'ldi.
May tabKjig'a bo'ldi ishratangez,
Qon to'kmak uchun ushatti parhez.
Bo'ldi yaia ul uzori gulgun,
Husn ichra burung'idin ham afzun.
Bir kun erikib mahi muaddab,
Tushti boshig'a havoyi maktab.
Mashshotai husni olam oro,
Oroyishin etti oshkoro.
Ul husnki zebi olam erdi,
Zeb ustiga yona zeb berdi.
Zulfu yuzi xad yonidag'i dol,
Fam nuqtasi og'zi ustida xol(17).
Aylab yuz o'tin yoqorg'a taKjjil,
Gugurd o'ti yuzda har taraf nil.
Utdin gul ochib chu gulsitong'a,
Ul gul bila o't solib jahong'a.
Farqi uza zulfi anbar olud,
Gulfom o'tig'a anbarip dud.
Oraz uza zarvaraq nigori,
Ul o'tu, bu dudning sharori.
Yuz uzraki o't yoqib jabini,
Axxgar anga laKjli otashini.
Jodulig'i birla xoli hindu,
LaKjli o'tida nihon qilib su,
Yo'qkim labi obi zindagoni,
Suv ichra o't aylabon nihoni.
Ul laKjl o'tidin jahong'a kuymak.

Yo'q, yo'q ne jahonki jong'a kunmak.
Utlug' iki ko'zi surmaolud,
Ul o'tga dag'i bu surmadin dud.
Bu o'tlar aroki orazi g'arq,
O'rtarg'a jahonni hosilan barq.
Ne barqki barqi ofat ul yuz,
Yo boriqai latofat ul yuz.
Yuz girdida iqdi gavhar andoq
Kim, oy ila bo'lg'an axtar andoq.
MiKjjar sochi uzra torp noyob,
Ul navKjki vasl shomn mahtob(18).
Husn ichra ayog'idin boshi xo'b,
Boshdin ayogig'a tegru mahbub.
Ko'rgach bu baloyi jovidona,
Qo'zg'olmay naylasun zamona.
Bu shakl ila ul jahong'a oshub,
Solib sekiz osmong'a oshub.
Kenida necha kanizi hamqad,
Borcha gul ro'yu arg'uvon xad.
Maktab sori jilva ayladi soz
Boshtin ayog'ig'a husn ila noz,
Kim, eayr ila ko'ngli xurram o'lg'ay,
Hamdarslarig'a hamdam o'lg'ay
Xurram ko'rub oni farrux ustod,
Qilg'an bori sarvlarni ozod.
Qizlar bpla azmp gulshan etgay,
Gulshanni jamoli ravshan etgay.
Maktabni yorutg'ach ul pari chehr,
Andoqki sipehr gunbadin mehr.
Borcha qilib ehtiromin oning,
Yuqori yasab maqomin oning.
Shod o'ldi jzmolidin dabiston
Andoqki bahordin guliston.
Lekin bu bahori zindagoni
Bir naxliya ayladi xazoni.
Yo'q, ko'kki tutoshti sarbasar o't,
Boshtin ayog' o'ldi ul shajar o't.
Yo shuKjlaki har biriga etti,
El bargi xazon tasavvur etti.
YaKjni ko'rubon oni Qays mahzun,
Ruxsorini qildi qahrabogun.
Ham chehrasi rangi kahrabodek,
Ham ko'nglida qo'zg'alon sabodek.
Hardam yiqilurga jismi moyil,
Husn dog'i lahza-lahza zoyil.
Topib anga jismi notavon zaKjf.
Ko'nglinda dog'i zamon-zamon zaKjf
Tag'yirnazir ko'zga holi,
Ko'zga neki, hardam o'zga holi.
Chun zo'r keturdi ishq'i bebok,
Avval qadah oldi hushini pok.
Bal may isi birla mast bo'ldi,
G'am xaylig'a zeri dast bo'ldi.
Ko'p saKjy o'ziga qildi hamdast,
To bo'lmadi erga soyadek past.
Ko'rgach ham oni nigori zebo,
O'z ko'nglini topti noshikebo.
Nozukluk ila chu qildi mafhum,
Kim erkanin etti yaxshi maKjllum.
Qolmadi havosida qarori,
Shavq o'tig'a tushti joni zori
Oning dog'i bildi iztirobin,
Ishqi o'tidin ichida tobin.
Bildiki, gar etmas ishga chora,
Ul hol o'lur elga oshkora.
El solsalar nztirob arog'a,
Bir navKj tushar hijob arog'a,
Kim yor o'la olmay anda sokin,

Bo'lmas diydor umedi mumkin.
TaKjjil ila qo'pti luKjbati shang
Kim, bog' sori qilurbiz ohang.
Atfol dog'i bilib g'animat,
Oning bila qildilar azimat.
Taklif etti buti shakarlab
Kim, har kishi bo'lsa ahli maktab:
"Bir kungina tarkn dasht qilsun,
Gullar bila bog' gasht qilsun".
Chun kirdi arog'a bo'yla surat,
Azm ayladi Qays ham zarurat.
Chun Qays alarg'a bo'ldi yo'ldosh,
Gulshan ichidin chiqordilar bosh.
Ey gulshani ishq bog'boni,
Gulgun qadahe ketur zamoni.
To gulki bu gulshan pchra sochqung,
MaKjlum etayin ne gullar ochqung.

XII

Bahor farroili nafas-nafas esgan nasimlar puvlamoki bila lola charog'in yorutqonda va sahab
mushaKjbidi lahza-lahza tushgan choqin chushkurmokidin tog' dimog'in qurutqonda ul ko'zin husn
charog'i yorutqon va dimog'in ishq savdosi qurutqonining gulruxlar bila bog' tavfig'a azm etgoni
va Layli husni gulining nasimi dimog'ig'a etib bir yo'li o'zidin ketgoni(1)

Mehr istadi chun hamal farog'i,
Dasht uzra butar qo'zi qulog'i.
Gul shamKji havoyi gulshan aylar,
Gulshanni furug'i ravshan aylar.
To'ti bo'lurig'a charx etar zavq,
Kim qavsi quzahni(2) aylagay tavq.
Gar to'ti o'lurg'a qilmas ohang,
Aylar nega erni to'tagi rang(3).
Yo to'ti o'lub sipehri xazro,
Bo'lur aiga jo'ja farshi g'abro(4).
AKjzositakim butub yangi par,
Tutqon bori ernn sabzai tar.
Tun вЂ"kunii qilur binafsh sizg'on,
Kofur ila mushkkin soqizg'on.
Sorig' gul uza sabuhi yomg'ur,
Oltun tabaq ichra ko'rguzur dur.
Yoxud yaraqon(5) o'tin qilib tez,
Sorig' yuziga bo'lur araq rez,
Marz uzra kiyar sebarga javshan,
Shashpar ko'tarur boshig'a savsan(6).
G'uncha boshi uzra ko'rguzur xud,
Yax tig'i qilur chamanni padrud(7).
Meva yig'ochig'a siym o'qulur,
Andoqki diram aro ko'mulur.
Ilgin ko'rubon chinor xoli,
Kuydurur ichin diram xayoli.
Tog' bag'rida sel yo'qki, har tosh,
Farhod(8) firoqidin to'kar yosh.
Sahroda ne lola bo'lsa barbod,
Parvez(9) kulohidin berur yod.
Har g'unchai lola huqqan laKjl,
Ochilsa livoda shuqqai laKjl(10).
Chun bargi tusharg'a mayl qildi,
Bag'ri qaro dasht uza yoyildi.
Dasht uzraki sayr o'lur sabog'a,
Bag'ri qoralar uchar havog'a.
Suv ichra bipafsha har zamoni,
So'na boshidin berur pishoni.
YoSh g'unchag'a istamak bo'lub ish,
Jola tushub og'izg'a bo'lur tish.
Yo g'unchaki kulgusin uzotur,
Davron toshi og'zini qonotur.
Har balbalani qilur makoni,
Turno ko'ziyu tazarv qoni(11).

Nargis olur o'lsa bodadin kom,
Noranj terisidin yasar jom.
Nasrin bargi to'kulsa sahbo,
Ko'p yog'ini aylar oshkoro.
Zanbaq varaqp aro separ mushk
Kim, atri dimog'ini qilur xushk(12).
Go'yo tutulub shammi chog'i,
Bog' ichra bipafshaping dimog'i.
Dol o'ldi dimog'i zaKjfig'a bu
Qim, shabnam birla oqizur suv.
Shudrun to'kulub chaman qilur fosh,
Xashxosh gul yuzinda xashxosh(13).
Har qushqina jufti birla purjo'sh,
Hampar bo'lur uchsa, qo'nsa hamdo'sh.
Bargiki bo'lur yig'oqcha xilKjat,
Qushlarg'a bo'lur maqomi xilvat.
Har xaylki rafKj etib nadamin,
Sahro sori qo'ysalar qadamin,
Chun azmi sharobi nob etarlar,
Jayran qo'zisii kabob etarlar.
Bu faslda ul guruhi cholok,
Gulshang'a yoyildilar tarabnok.
Bog'i edi ravzadin pishopa,
Shom ahli yasab nishotxona.
Har naxli falakka tegurub bosh,
Parvin bila xo'sha aylabon fosh.
Najd etagidin chnqib bulog'i
Kim, toza bo'lub bu navKj bog'i.
Davron toshi emdi oni ko'mmish,
Ul chashma suvin ko'zini yumlish.
Ashobg'a mayli lolavu bog',
Ul ikki(14) ichinda loladek dog'.
Ashobg'a g'uncha sori ohang,
Bu IKKI nechukki g'uncha diltang.
Ishq nchra necha etib maloli,
Mahvash qilur erdi zabt holi.
Bedilg'a bu hifz mushkil erdi
Kim, hush ila aqli zoyil erdi.
El harneki so'rsa fahm qilmay,
Fahm etsa javob dorni bilmay.
Ishqin necha aylamay debon fosh,
Andin ajab amrlar urub bosh.
Gah ko'zidin oqib ashk nogoh,
Gohi chekib ixtiyorsiz oh.
Ahvolida har zamonki tag'yir,
Ko'ngli g'amin aylab elga taqrir.
Tag'yirig'a topib oni chora
Kim, yorng'a aylagay nazora.
Lekin solayin degan nazar tez,
Ko'ngli o'ti tortibon sharar tez.
Boqqay desa dog'i quvvati yo'q,
Boqmay desa dog'i toqati yo'q.
Ko'z uchi bila boqib chu gohi,
Jondin chekib andoq o'tlug' ohi
Kim, bog' yuzin xazoni aylab,
Ko'k bargini zaKjfaroni aylab.
Mahvash qilibon nazora nogah,
Bo'lmoqqa aning o'tidin ogah.
Ham jismida pechu tobin anglab,
Ham ko'nglida iztirobin anglab.
O'z ko'nglida ham topib asarlar,
Oning g'ami o'tidin shararlar.
Bir furja toparg'a ko'p qilib mayl
Kim, bir nafas o'lsa g'ofil ul xayl.
Maqtulig'a etkurub hayoti,
So'rmoq bila qilsa iltifoti.
Anglatsa o'z iztirorini ham,
Ishqi o'tining sharorini ham.

Bog' erdi vasiu xalq soyir,
Ashjor g'ulusi elga sotir.
Gulbun chamanining ittisoli.
Ishq ahlig'a pardai visoli(15).
Atfol bo'lub o'yung'a mashKjuf,
Sarvu gul o'lub alarg'a maKjluf.
Sayr ichra etishti mohi dilxoh,
Bir gul chamani ichiga nogoh.
Gulbun bila rust to'rt yoni,
Kirska kishi kimsa toimay oni.
Kirgach anga ul shugufta gulzor,
Ko'rdi tikon ichra bulbuli zor.
Kirmish edi anda Qays g'amnok,
Gul yanglig' etib yaqosini chok.
O'z holig'a zor yig'lar erdi,
Besabru qaror yig'lar erdi.
Og'zida taronai firoqi
Kim, yor etishti ittifoqi.
Chun bulbulining guli shugufta.
Topti bori xalqdin nuhufta.
Har necha yo'q erdi so'zga tobi,
Ko'nglida ko'p erdi iztirobi.
Yo'q erdi guziri necha so'zdin.
Borg'udek o'lub deguncha o'zdin.
Bunyod etti hijob birla,
Bal xijlati behisob birla:
"K-ey turfa yigit, ne holating bor,
Ne navKj g'amu malolating bor?
Kim, shodlig'ing yo'q o'zgalardek,
Obodlig'ing yo'q o'zgalardek.
Ashobg'a mayli bog'u gulzor.
Ham tan sanga reshu ham ko'ngul zor.
Bu damki esib nasimi navro'z,
Gul atrini qildi majlisafro'z.
Bog' o'ldi bahordin gulafshon,
Sunbul bu gul uzra kokulafshon.
Bu faslda azmi gulshan etgay.
Bo'ston haramini maskan etgay.
Bor oning uchunki shod bo'lg'ay.
Har bandig'a bir kushod bo'lg'ay,
Sen nola qilib g'amin nedin sen,
Ashking oqizib hazin nedin sen?
Ishrat chog'i mehnating ne yaKjni,
Sho'robai hasrating ne yaKjni?
Bu g'am sanga qaydin o'ldi hodis
Kim bo'ldi bu shiddatingg'a bois?"
Boisni chu so'rди ul dilafro'z,
Bedil chekibon bir ohi jonso'z,
Shirin so'zidin bo'lub edi lol,
Qon yosh ila yuzga yozdi ahvol.
Yo'q, yo'qki, zaboni hol birla,
Sharh ayladi bu maqol birla:
"Key jonima hayrat o'ti solg'on,
Ko'nglumni burun nazarda olg'on.
Avvalki jamolidin sochib barq,
Ut ichra vujudum aylagan g'arq.
Zulf ochmoq ila olib qarorim,
Qilg'on qaro ro'zu ro'zgorim.
Avvalki fasona zohir etgon,
Ko'nglumning ishini oxir etgon.
Qilg'onni yoshurmog'ing ne erdi?
Mendin yana so'rmog'ing ne erdi?
El onglamasun debon namuna
Urmoq ne bu naKjli bozguna!(16)
Sendin etibon bu shiddat oxir,
Kimga toqoyin bu tuhmat oxir?!
Ko'nglumniki olmishang nihoni,
Sendin ola olmog'um xud oni,

Kim aKjjami aylab o'zni yona,
Bu navKj surar labing-fasona(17).
Jonimpiki o'rtading bas erdi,
Tonmoq bu sifat kerakmas erdi.
O't uzra ne erdi quymog'ing yog'!
Kuyganga ne erdi qo'ymog'ing dog'!
Chun bo'yla necha xurush qildi,
ZaKjf ettiyu tarki hush qildi.
Tufroq uza bo'ldi ul sifat past
Kim, erdagilarga bo'ldi hamdast.
Qo'ynig'a olib nigor boshin,
Sochib ko'zidin yuziga yoshin.
Behushg'a aylab iztirobi,
Hardam yuziga urub gulobi.
O'lturganiga o'zi ebon g'am.
Yig'lab tutar erdi bo'yla motam.
Istab ani bir, iki dilorom,
Ul voqia ichra qo'yidilar gom.
Gar zulf ila mushkbez edilar,
Ikkisi anga kaniz edilar.
Ko'zlariga dahr o'lub qarong'u,
Qo'rquq dedilar: "Ne hol erur bu
Mahvash ishidin chu parda qo'пти,
Ikkisining olida er o'пти.
Ul ish neki voqiKj o'ldi bexost,
Bir-bir dedi ul ikisiga rost.
Dahr etti chu sirrin oshkora,
Yig'lab tiladi g'amiga chora.
Bor erdi birisi dardparvard,
Filhol sanamg'a bo'ldi hamdard.
Dedi: "Yema g'amki bok emastur,
Kim ishq o'tidin halok emastur.
Sen qo'pg'ilu bizga topshur oni,
Azm ayla qabilag'a ravoni.
To bo'lmasun el bu ishdin ogoh,
Biz fikr etali nechukki dilxoh".
Mahvash ul ikov degandek etti,
Ko'nglin qo'yub anda evga ketti.
Bedil kishisin topib alar ham,
Qildilar ul ishga yoru mahram.
Chun bo'ldi rafiqa anga mulozim,
Bo'ldi ul ikov ham uyga ozim.
Ey soda rafiqa, benavomen,
Ishq ilgiga zoru muhtalomen.
Bexudmenu o'lturur navoyib,
Bir lahza boshimdin o'lma g'oyib!

XIII

Qaysning hajr shabistonida shabnam gulobi yuziga sochilg'onidin kuzi ochilg'oni va bulbuli shabxez bila ishq dostonlari adosida nola qilg'oni va bulbul soyasidek tufroqqa yiqilg'oni va atosi aning bulbuldek fig'onlarin eshitib boishg'a etgoni va mahmil qafasig'a solib olib ketgoni(1)

Chun gulshani charx gul uzori,
Mag'rib sori tortti amori.
Anjum guli birla bu shabiston,
Olam yuzin ayladi guliston.
Ul toza bahori nozparvard,
G'unchadek ichini qon qilib dard.
Soz etti qabila sori ohang,
Bedil g'amidin valek diltang.
Behol qabilasig'a ketti,
G'amdin anga etti ulcha etti.
Gulshan aro Qays hushdin fard,
Yetib edi erda o'ylakim gard.
Ham mag'zida hushdin xabar yo'q,
Ham jismida ruh din asar yo'q.
Yorim kechakim nasimi gulbez,

Bo'ldi chaman ahli uzra gulrez.
Gul atrn dimog'ig'a solib hush,
Ochti ko'zin ul g'aribi madhush.
Ko'rdi o'zini chaman ichinda,
Sarvu gulu yosuman ichinda.
Bulbul boshi uzra nag'ma pardozi,
Ahvolig'a navha aylab og'oz.
Gul holig'a chun nazora aylab,
Gulgun yoqasini pora aylab.
Nargis shabnamdin ashk etib fosh,
Ahvolig'a yummayin to'kub yosh.
Chun ko'ksida hajrdin ko'rub dog',
Ko'ksi uza lola kuydurub dog'.
Zaxmi ko'kidin binafshada g'am,
So'giga(2) kiyib libosi motam.
Topib chu vuquf bu azog'a,
Ashjor alam chekib havog'a.
Sunbul qilibon qaro uzorin,
Ochib qaro zulfi mushkborin.
So'gig'a oqar su zor yig'lab,
Un tortibu so'gvor yig'lab.
Sarv o'lmay mehnatidin ozod,
Qolmay shamshod dardidin shod.
Debkim ani qildi ishq bejon,
Chirmonib o'ziga ishqpechon.
Sabza qilib o'zni sarbasar til,
Aytib g'amidin fasona har til.
Bu so'glar aylab ul nazora,
Toimay o'lmakdin o'zga chora.
Haryon boqib anda yor toimay,
Anduhi o'ti qaror toimay.
Ne davrida xayli do'stdori,
Ne olida sarvi gulKjuzori.
Xurshed ketib, kelib qaro shom,
Yo hajr kuni, vale siyah fom.
Ye hajr o'ti bo'tratib duxonin(3),
Aylab qora dahr xonumopin.
Ko'ngliga o'kuldi ko'hi anduh,
Anduhi yig'ildi ko'h to ko'h.
Sog'indi qachon nazora qildi
Kim, charx uyi boshig'a yiqildi.
Chun dardig'a toimadi karona,
Dard ashkini ayladi ravona.
Chok ayladi tortibon yaqosin,
Chekti tan ofiyat libosin.
Yo'qkim bu libosini suvurdi
Kim, jismidin oni o'tqa urdi.
Chun bo'ldi libosi otash olud,
Gardung'a etishti ohidin dud.
Yo'q, yo'qki, bu dud ohi erdi.
Urtanguchi jismi kofi(4) erdi.
Gohi bu somonda shuKjla, gah dud,
Andin tutubon jahonni kahdud(6).
Kahdudu falakka etkurub bosh,
Aflok ko'ziga keturub yosh.
Koj urdi sorig' yuziga oncha
Kim, oni ko'k etti ul taponcha(6),
Garchi yuzi erdi zaKjfaroni,
Bo'ldi gulidin ko'ki nishoni.
Ko'nglida bu zaKjfarondin ozor,
Kulmak o'rnida yig'latib zor.
Ko'ksiga urub firoqdin tosh,
Yerga urub ishtiyoqdin bosh.
Ko'ksi aro shuKjlai firoqi,
Bu o't bila dog'i ishtiyoqi.
Ko'ngliga sipah chekib alamlar.
Ohi o'ti ko'rguzub alamlar(7).
Solib bu sipah ichiga oshub

Ko'ngli mulkin qilib lagadko'b.
Utmay bu sipah eli kamohi,
Yetib yana bir balo sipohi.
Har xayli jafo qo'lin sunub keng,
Ul mulkni er bila qilib teng.
G'am xayli ichinda sondin ortuq,
Har nechaki desam ondin ortuq.
Bu navKj edi hajri ibtilosi,
To chekti alam sahar livosi.
Tun urdi ko'murlarini darham,
Mehr o'tini subh ayladi dam.
Ko'k gulshani gullari to'kuldi,
Gullarki to'kuldi g'uncha kuldi(8).
Ko'k bog'ida gullar o'ldi nobud,
Yer bog'ida gullar o'ldi mavjud.
Ul bog'da har nekim sochildi.
Go'yoki bu bog' aro ochildi.
Bedil ko'rubon yorug' jahonni,
Chekti yana oh ila fig'onni.
Gul boshig'a evrulub sabodek,
Uchrab ko'ziga gul oshnodek.
Debkim: "Qani ul guli shakarxand
Kim, bu gul erur yuziga monand?"
Ul chehradin zrdi yodgori,
Bo'lmasa edi yonida xori.
G'uncha sori boqibon urub pech,
Uxshatmayii oni og'zig'a hech.
Gah sarv ayog'ig'a qo'yub yuz,
Ohin yana sarvdek chekib tuz.
Debkim: "Gar emas qadi ravoni,
Lekin qadidin erur nishoni".
Gah mehr qilib binafshag'a fosh,
Bir lahza ko'tarmay olidin bosh.
Atridin o'lub murod komi,
Ul turra isi topib mashomi(9).
Gah sabzag'a surtubon uzorin.
Ko'kka chekibon fig'onu zorin
Kim, "Gulshan aro xirom chog'i.
Tegmish sanga gulruxum ayog'i".
Nargis ko'zi aylab oni volih,
Yori ko'zidek ko'rub biaynih.
Yig'lab ko'rub oncha ranju temor
Kim, zaKjf qilib nechukki bemor.
Tufrog'da ko'rub ayog' nishoni,
Yopib iki ko'zi birla oni.
Kim: "Yor ayog'i etmish erkin,
Tufrog'ini surma etmish erkin".
Gohi tilabon suvdin nishona,
Ashkin qilibon suvdek ravona
Kim, "Jilva qilurdi ul sumanbo',
Aksini topib edi ekin suv".
Bulbul bila soz etib navoni,
Bulbuldin oshar edi fig'oni
Kim, "Bejihat o'ldi bu maloling,
Chun yoring ila erur visoling.
Maskan sanga bo'ldi toza gulshan,
Gulbun uza aylading nishiman.
Gulshan aro mahrami haramsen,
Gul suhbatu ichra muhtaramsen.
Go'yo bu murod emas pisanding,
Yo yor visolidin o'sonding
Kim, shomu sahar qilib marog'a,
Ming til bila un solib arog'a.
Elga eturub unungdin ozor,
Aytursen o'zungni oshiqi zor,
Kim sen kibi ursa ishqdin dam,
Ishq ahli qachon tutar musallam.
Sen ahli visolsen dam urma,

Hajr ahli qoshida nukta surma!
Miskin mepu dardmandi majruh,
Toimay tan aro nishonai ruh.
YaKjni g'am o'tida jismi zorim,
Sho'x jon kibi sarvi gulKjuzorim
Sen tortma nola mubtalovor
Kim, pola erur manga sazovor.
Olingda sening visoldin bog',
Bag'rimda mening firoqdin dog'.
Vningda seping guli bahori,
Ko'nglumda mening firoq xori".
Chun chekti bu erga navhai dard,
Bo'ldi yana aqlu hushdin fard.
Ul navKj yiqildi tortibon oh
Kim, joni degilki chiqti nogoh.
Bosh ustidagi nigohboni
Kim, topshurub erdi qizlar oni.
Bir gulbun aro tutub kanora,
Ahvolin etar edi nazora.
Chun holin aning bu pavKj bildi,
Qo'ptiyu qabila azmi qildi.
Yetgach qilibon qadamnn rahko'b,
Uy ichra xud erdi behad osho'b.
Bu voqiadinki Qays ul shom,
Tutmaydur edi vatanda orom,
Haryon kishilar qilib ravona,
Andin tilar erdilar nishona.
Chun ul ish edi xilofi odat,
Hardam edi g'amlari ziyodat
Kim, etti xujastafol qosid,
Bo'ldi borig'a ravo maqosid(10).
Andin bo'lub ul guruh afgor,
Itgon Yusufklar talabgor(11).
Ul dog'i qilib tarona og'oz,
Ko'rganga bo'lub fasona pardo.
Har qissaki anglabon tamomin,
Sharx ettn yoshurmayin kalomin
Chun bo'ldi ayon bu mojarosi,
Behol o'lubon ato-anosi.
Bo'ldilar ani tilarga ozim,
Bal ahli qabila ham mulozim.
Qosid dag'i xayl aro qadamkash,
Ul erga deginki ul sitamkash,
Ko'rgach ani aylabon nazora,
Ko'nglak dema, ko'ksi pora-pora.
Tufrog' ila er uza hamog'ush,
Aylab g'ami ishq g'orati hush.
Bori qilibon fig'onu zori,
Hozir qilibon ravon amori(12).
Aylab anga mahmil ichra manzil,
Manzil sori azm qildi mahmil.
Ey mahmili ishq sorboni,
Azm ayladi dard korvoni.
Bir gom qabila sori solma,
Har sori bu xayl borsa qolma.
XIV

Qaysning hajr shomida anduh xaylxonasidin chiqib, visol qabilasig'a azm etgoni va ul qabila o'ti bila hamzabonliq va iti bila hamdostonliq qilib qabila qirog'ig'a etgoni va Layli aning unidin hashamdin chiqib bir-birin ko'rgach ham ul va ham bu o'zidin ketgoni(1)

Bu nomai dard uza qalamkash,
Mundoq qalamin qilur raqamkash
Kim, Qays ramida hushu behol,
Bilmas edikim etishti ne hol.
Chun mag'zida hush bo'ldi paydo.
Ochdi ko'zin ul zaif shaydo.
Ato-anosida g'am uza g'am,

Ne g'am uza g'amki, so'gu motam.
Bu mehr ila manglayin o'пти,
Ul boshig'a evrulg'a qo'пти.
Fahm ayladi Qays chun bu holat,
Suv qildi vujudini xijolat.
Ul birga xijolat aylabon fosh,
Bu bir oyog'idin olmayin bosh.
YaKjniki uyotdin o'zda qolmay,
Andoqki yuqori boqa olmay.
Chun ko'rди ato bilo anosi
Kim, oni halok etar hayosi.
Ahvolig'a qildilar muvoso,
So'z demadilar nasihat oso
Kim, bu ish anga shuguft tushmish,
Bu hodisa nogirift tushmish:
"Biz ko'p so'rsak bu so'z maqoli,
Nobud etar oni infioli(2).
Bu voqia tarki tutti erkin,
Ul vasvasani unutti erkin.
Tutqay oni emdi tabKji sofi,
Bu ishgaki aylagay talofi.
Iffat haramida kesh tutqay,
Taqvi bilan zuhd pesh tutqay".
Qo'ptilar etib bu fikr loyiq,
Yo'qkim ul ikov, bori xaloyiq.
Bu deb: "Anga turfa hol tushmish".
Ul debki: "Ajab xayol ushmish"
Xalq olida dev urub anga yo'l,
Bilmay munikim pari emish ul(3).
Har kim uyi sori gom solib,
G'am hujrasi ichra Qays qolib.
Bir lahza engib ani tafakkur,
O'z holatiga etib tahayyur.
Birdam ishiga qilib nazora,
Toimay qatig' emgakiga chora.
Ishq ichra tutarga ko'hu vodi,
ManKj aylab ato-anosi yodi.
Tutmoqqa saloh ishq etib zo'r,
Ko'ngli mulki aro solib sho'r.
Ul choqqachakim sipehri xudkom,
Ofoq uza yoydi pardai shom.
Kofurni yopti mushki suda,
Ko'k shamKji jahong'a sochti duda.
Tiyga uy ichnda ul g'am andud,
To'lg'onib o'ziga o'ylakim dud.
Chekkach yana ishq o'ti zabona,
Qo'ymadi vujudidin nishona.
G'am xayli ko'ngul hisorin oldi,
Ishq ilgidin ixtiyorin oldi.
Layli g'ami o'yla qildi bedod
Kim, ato-anoni qilmadi yod.
Oshiqlari xolini unutti,
MaKjshuq uyining yo'lini tutti.
Yuz urdi balo qabilasig'a,
Ul mohliqo qabilasig'a.
Ne gom solurda hush yori,
Ne po'ya qilurda ixtiyori.
Hardam yiqilib qo'pub urub gom.
Es birla ne sayr anga, ne orom.
Qo'pub yiqiluri mastlardek,
Bexudlug'i mayparastlardek.
Chun bo'ldi qabila o'ti paydo,
Ul o't bila kuydi zor shaydo.
Ko'ngli aro qo'zg'olib sharori,
Qolmodi sharoradek qarori.
Ko'kka chekib ohi otasholud,
Ut sori yuz urdi o'ylakim dud.
Til chekti demak uchun tarona,

Ul navKjki o't chekar zabona.
O'tdek dam ila tutub sarog'oz,
O'tqa boqib o'ldi nukta pardoz:
"Key hajr tunida axtari ishq,
Raxshanda nechukkn gavhari ishq.
Bal mashKjalai farog' sensen,
Yo gavhari shabcharog' sensen.
Dud ichra shararlaring hujumi,
G'am shomi taharruki nujumi(4).
Sargashtai g'amg'a tun savodi,
LamKjang kelibon xujasta hodi(5).
Dudung bila dahr anbarolud,
Yo'q dudkim, ul savodi maqsud.
Ko'mgan kulung ichra har fatiri,
Ko'k xoi aro mahi muniri.
Har ko'zniki ul etib yashortib,
Uchqon kulung anga surma tortib.
Gar qilmasa ko'z yorutmoq ohang,
Ko'zga nega keldi surmai rang.
Yo oningdek ocharg'a ko'zni,
Xokistari etti surma o'zni.
Axgar sanga harbiri samin laKjl.
O'rtarg'a ko'ngulni otashin laKjl
Rangi noriyu, tabKji nori,
Rummoni o'lub bu laKjl bori(6).
Toj ustida laKjldin tarabdur,
LaKjl ustida toji zar ajabdur.
G'am shomi aro qo'lumni tuttung,
Hijron tunida ko'zum yoruttung.
Madhingni ztay ne navKj zohir,
Shukrungni ne til bila de oxir.
Oy-kun sanga ikki manqal o'lsun,
Heming bori udu sandal o'lsun(7).
Doyim bu tariqu shevani tut,
Ham yoru va ham jahonni yorut".
Kam qilmamish erdi bu navoni
Kim, haydin keldi it fig'oni.
Ham jismig'a pechu tob tushti,
Ham ko'ngliga iztirob tushti.
Faryod qilib ravon ul itdek,
Yuz navKj chekib fig'on ul itdek
Andoqki jafoyi osmondin,
Oqshom kishi qolsa korvondin,
Istab ani cheksa kaKjra yori,
Ul ham chekgay fig'onu zori.
Dasht uzra ul un so'ngicha ketgay,
To maqsadu manzilig'a etgay.
Solur edn gomi bexudona,
Og'zida valek bu tarona:
"Key mujdai jon hazin nafiring,
Ruhunga g'izo biyik safiring(8).
Ham g'am tuni ko'rguzub vafo sen,
Ham gumshudalarg'a rahnamo sen.
Ul ko'yga evrulub qo'yub bosh,
Kim boshinga men ham evrulay kosh
Ul ko'ygakim bo'lub badandesh,
Changolu tishing tanin qilib resh.
El qoni ayoqlaring hinosi
Kim, jonim ayog'laring fidosi.
Men gar toimay bu komronliq,
Sen aylabon anda posbonliq.
Bu kim senu men biz ikki hamdam,
Men xoru valek sen mukarram.
Sen yor eshignda shodu masrur,
Mahrum men g'aribu mahjur.
Sen ko'yida har taraf shitobon,
Men zorg'a jilvagah biyobon.
Sen ko'yida tosh uza qo'yub bosh,

Boshimg'a firoqi yog'durub tosh.
Sen mendin o'lub vafoda afzun,
Ham sidqda, ham safoda afzun.
Yo'qsa ne uchun falak xiromi,
Xor etti meni, seni kiromi?
Bu shukrg'akim sipehri xunxor,
Qildi seni muhtaram, meni xor
Kim, soz etibon fig'onni mendin,
Gohi o'p ul ostonni mendin".
It birla tuzub bu mojarosin
Kim, ko'rdi qabilaning qarosin.
Oshufta ichiga yuzlapib sho'r,
Qolmadi yurur ayog'ig'a zo'r.
Har necha yururg'a saKjy qildi,
Chirmashti ayogiyu yiqildi.
Nechaki yiqildi, qo'pti yona,
Yer o'imak edi anga bahona.
Chun hayg'a yiqila-qo'pa etti,
Jon og'zig'a etti, hushi ketti.
Gah hushida, goh hushidin fard,
Hay davrig'a aylar erdi novard(9).
G'am xayli balaid poyasi ul,
Fitna cheriki taloyasi(10) ul.
Har lahza chekib fig'oni jonso'z,
Tortib o'tlug' damin jahonso'z.
Layliki edi arab balosi,
Ham bor edi Qays mubtalosi.
Ko'nglida qilib nuhufta dardin,
Forig' bo'lub erdi xobu xo'rdin.
Tun-kun ichida aning xayoli,
Jonig'a murod aning visoli.
Ul kscha bu choqka tegru qayg'u,
Qo'ymaydur edi ko'ziga uyqu.
Hardam urar erdi zulfdek pech,
Og'zi kibi sabri yo'q edi hech.
Tiyra qilibon kunin qaro tun
Qim, nogah eshntti bir hazin un.
Ul undin ichiga tob tushti,
Ko'ngliga ham iztirob tushti.
Qo'pti dogi qo'ydi ul sari gom,
Ko'nglidin itib qaroru orom.
Majmui qabila uyqu masti,
Illo buki ishq poybasti.
Beishq ulusqa kom uyqu,
Ishq ahlig'adur harom uyqu.
Voqif edi doya holatidin,
Ishq ofatida malolatidin.
Ham Qaysg'a erdi mehribon ul,
Shavqidin etib fidoyi jon ul.
Maktab aro zoli mehrpesha,
Ko'nglini so'rub aning hamesha,
Ham bu yasab o'zni doya monand,
Ham ul munga aylab o'zni farzand.
Ul oy chu yugurdi, chiqti doya,
Bordi so'ngg'icha nechukki soya.
Oyni chekar erdi ishq bebok,
Ul erga deginki Qays g'amnok.
Bir-birini ko'rgach ikki dilxoh,
Chektilar aningdek otashin oh
Kim, o'tlaridin jahon yorushti,
Xirmanlarig'a bu shuKjla tushti.
Emdiki kul o'ldi xirmani hush,
Behush yiqildi ikki madhush.
Doyaki bu ishq pok ko'rdi,
Ul shuKjlai so'znok ko'rdi.
Bu navKj iki ishq o'tig'a tafson,
Og'izlari noladin sadafson(11).
Bo'lg'onda bu vasl oshkoro,

Nutq urg'ali yo'q biriga yoro.
Ne bu anga dardu rozin aytib,
Ne ul g'ami jongudozin aytib.
Xurshed uyoqti bo'lmayin layl,
Devor yiqildi etmayin sayl.
Ko'p g'am edi so'g'vor yig'lab,
Ikkisiga zor-zor yig'lab.
Vahm ettiki kimsa bilsa nogoh,
Bo'lg'uncha ul ikki o'zdin ogoh
Bo'lg'an ikisiga xavfi kon ham,
Bo'lg'ay talaf ikki notavon ham.
Egniga qo'yub birini holi,
Andoqki quyoshni charx zoli,
Ul hamlda xam qilib qadin ham.
Ul navKjki zoli charxi qadham(12).
Kelturdiyu bistarig'a soldi,
Yotquzdiyu yondi po'ya oldi,
Ul erga deginki Qays bedil
Tufrog' uza yotmish erdi g'ofil.
Kuyub onadek g'amida joni,
Gah sudradi, gah ko'tardi oni.
To chekti qabiladin yiroqroq,
El vahmu gumonidin qiroqroq.
Kim ko'rsa bu holi badpisandi,
Jonig'a tegurmagay gazandi.
Dsvonani chun yiroq chiqordi,
Yendiyu pari qoshig'a bordi.
Yetkurdiyu yotti doyagona,
To tongla ne o'ynag'ay zamona.
Ey zoli zamona dodu faryod!
Atfolinga necha zulmu bedod!
Bu xaylnikim, halok ztarsen,
O'z bag'ring erurki chok etarsen.
XV

Qaysning g'oyib bo'lg'oniga qabila ahli hozir bo'lub eldek tog' va vodig'a etib aning bir qum ichinda bexud yotqonin nazora etib, el xoshokni eltgandek uyga eltganlari va aning ul pari ishqida xirad tariqin unuqtqoni va Majnunluqqa shuhrat tutqoni(1)

Mehnat tunidin fasona ovar,
Bu qissag'a buyla toqti zevar
Kim, ul kecha Qays zori bedil
Kim, bo'ldi qabila sori moyil.
Layli hashamig'a chun yovushti,
Tushti aiga harne ishki tushti.
Kunduz ko'rub uyda oni g'oyib,
Tushti eliga yana masoyib.
Ham qildi atosi yig'lamoq soz,
Ham etti anosi pavha og'oz.
Har yon kishilar qilib ravona,
Andin tilamak uchun nishona.
JamKjiki izip topib saranjom,
Layli hashami sari urub gom.
Ul pay chu etib muhoziyi hay(2),
Haydin chiqibon yana iki pay.
Bo'lg'och uchov ikkisi uzolib,
Qum uzra aning nishoni qolib.
Aidoq topibon bu xayli chovush
Kim, bo'lg'on ekin ul ikki behush
Kim, qum uza qolibon nishona,
Yenmog'lari vazKji bexudona.
Bir yotg'oni sudralib shitobon,
Devopa kibi tutub biyobon.
Bir yotg'on o'lub nihon paridek,
Yoxud kecha mehri xovaridek,
Bir iz yonibon qabila sori,
Kelgan sari-o'q tushub guzori
Ul jamKj bilibki bo'yla holat,

Ne ishlarga qilur dalolat.
Sudralgan xat bila tutub yo'l
Kim, qum uza yo'l yasab edi ul.
Topib ani qum arosida gum,
Yel esibu jismini yopib qum.
Tufroq aro g'ark poy to farq,
Oning bila yo'q o'luk aro farq.
Qum ichra nuhufta zor jismi,
Jonsiz kibi xoksor jismi.
Ul xayl etibon yaqolarin chok,
Yig'lab boshi uzra zoru g'amnok.
Andoq soginibki, go'yi oni,
Ko'mmishlar o'lturub nihoni
Tortib ani tufrog'ini ochib,
Tufrog'ini boshlarig'a sochib.
Anglab bir asiri dardu ohi,
Og'ziga nafas kelurpn gohi.
Shukr aylabon o'ldilar yapa shod,
Vayrona ko'ngulni aylab obod.
Tongib birov ustiga ani rust,
Azm ayladilar qabilag'a chust.
Holin ko'rubon bu navKj atosp,
Yig'lodiyu g'olib o'ldi yosi.
Aylab anosi dag'i fig'onlar,
Ko'zdin to'kubon yuziga qonlar.
To qo'pti kslib dimog'ig'a hush,
Boshi quyi erdi og'zi xomush.
O'z holida ko'rmayin salomat.
El har saridin qilib malomat.
Ul debki: "Sanga bu ne havasdur",
Bu deb: "Havas o'lsa muncha basdur".
Har yondin o'lub nasihat angez,
Har pand anga bir sinoni xunrez(3).
Qattig' so'z ilaki pand etib fosh,
Devona boshig'a yog'durub tosh.
Bu toshki zohir o'lmay otib,
Tan yo'qki so'ngaklarin ushotib.
Bu dedn: "Kerak qulog'ig'a pand",
Ul dedi: "Kerak ayog'ig'a band".
Ul kun dag'i bo'ldi so'z bila kech,
Oshufta yigitga yo'q xabar hech.
Ne zajr mizoji ichra noxush,
Ne lutf tabiati aro xush(4).
To dahr yoshurdi kun charog'in,
Savdozada qildi tun dimog'in.
El aylabon uyqu sori ohang,
Savdo qilib oni uyda diltang.
Sekrib chiqibon qabiladin tez,
Dilbar hashami sori solib xez.
Tongla yana zoru notavonlar,
Haryon yugurub qilib fig'onlar.
Topib yana oni zoru mahzun,
Dard ichra burung'idin ham afzun
Har tun bu sifat aning firori,
Har kun bu bo'lub alar shiori(5).
Chun oshti qiyosdin balosi,
Islahdin o'tti mojarosi.
Devonag'a hush ahlidin pand,
Majnun so'zidur dog'i xiradmand0.
Har kui tilabon aning davosi,
Har lahza oshib aning balosi(7).
Tadbirida el fusuni oshib,
Dam birla o'ti batar tutoshib(8).
Ojiz bo'lubon ato-anosp,
Balkim bori xaylu aqrabosi.
Nosihlari dam-badam zabunroq,
Savdosi zamon-zamop fuzunroq.
El etmog'ida chu bo'ldilar sust.

Ul dog'i jununin ayladi rust.
Savdo qilib oni muxtalif hol,
Tinmay yugurub so'ngicha atfol.
"Majnun" bila aylabon xitobin,
Kim harne desa berib javobin.
El deb chu etishsa ul jigar xun:
"Keldi Majnun, keldi Majnun"
Ul bo'lub otin biluridin yot,
Mundin dog'ikim, ne nimadur ot.
O'z otiyu qavmu xayli oti,
Yo'q yodida g'ayri Layli oti.
"Layli, Layli" debon chekib un,
El deb: "Majnundur, ushbu Majnun".
Bu surat ila har sabohu har shom,
Layli hashami sori urub gom.
Atrofiga evrulub necha davr,
Uz ko'ksiga toshdin qilib javr.
Hay gomki ko'ksiga urub tosh,
Avval qadzm o'rnig'a qo'yub bosh.
Har davrda deb: "To'kulsa qonim
Qim, sadqa qabilasig'a jonim".
Andin so'ng ashkidin to'kub sayl,
Sahro sori chun qilur edi mayl.
Manzuri qabilai dilorom,
Sayr ichra keyin-keyin urub gom.
Uldamki arog'a kirsra hoyil,
Bo'lur edi dashg sori moyil.
Ey dashtni aylagan vatangoh,
Yo'l ozmisham, o'l zamone ogoh.
Qoldim o'ronishda, tut qo'lumni,
Ko'rguz karam aylabon yo'lumni.
XVI

Majnunni bexabar oshiqlig'idin Layli atosi xabardor bo'lub, Majnun atosig'a til sinoni,
balki sinon lisoni bila zaxm zamonlar yiborgoni va ul bu halohil zahrin no'sh etib, singurub,
Majnunni salosil va ag'lol bila muqayyad qilg'oni(1)

Bu safhani aylagan nigorish,
Afsona bu navKj etar guzorish
Kim, qildi chu gardishi zamona,
Majnun so'zin el aro fasona.
Har kim tiliga bu erdi mazkur,
To barcha Arabda bo'ldi mashhur.
Layli atosig'a ham nihoni,
Arz etti bir-ikki mehriboni
Kim: "Omira elida Qays badro'z,
Bu haydagi erdi donishomo'z.
Topib ilmu xiradg'a payvand,
Ham olim ediyu, ham xiradmand.
Bo'lmish boridin farog'i go'yo,
Xabt etmish aning di'lmog'i go'yo(2).
Dasht uzra fig'on qilib hamesha,
Kezmak anga bo'lmish emdi pesha.
Oshuftalig'ig'a yo'q nihoyat,
Devonalig'ig'a haddu g'oyat
Lekin el aro budur iborat
Kim, aqlu havosig'a bu g'orat.
Bir ishq g'amu balosidindur,
Bir hur sifat havosidindur".
SomiKj(3) chu eshitti bo'ldi g'amgin,
Tishlab iligin dediki: "Miskin!
Takjrifida ko'p o'tar edi so'z,
Go'yoki anga tegurdilar ko'z.
Bas qobil ediyu dilpisand ul,
Ozodavashu niyozmand ul.
Aqli komilu kalomi maKjqul.
Bor erdi manga ham asru maqbul.
Ne erkin aning atosi holi,

Bechora anosining maloli?
Ne o'tdin ekin bu tobi oyo,
Ko'ngli aro iztirobi oyo.
Qay guldin ekin bu xorxori.
Qay sarvdin ashki jo'ybori?
Bu holig'a kim vasila erkin
Qiblagahi ne qabila erkin?"
Noqil dedi: "Ey xujasta surat!
Chun so'rdung erur demak zarurat;
Bu ishq gar o'lsa zisht yo xo'b,
Aylarlar ulus bu hayg'a mansub.
Go'yoki ulus gumoni jupdur
Kim, bu ishiga dalil ko'pdur.
Bu dashtda ko'pdurur qaboyil
Kim, ko'ngli emas biriga moyil.
Lekin anga har sabohu har shom,
Yetmay bu qabilag'a yo'q orom.
Ham qiblai joni bu qabila,
Ham jonu jahoni bu qabila.
Bu hujla erur harimi iffat,
Esmay anga juz nasimi iffat(4).
Atrofida pardalar namudi,
Ismat bila zuhd toru pudi(5).
Lek ohi eli etishsa bebok,
Ko'k iardasi bo'lsa ham qilur chok.
Afg'onida barcha bexabarliq,
Alfozida barcha pardadarliq.
TabKji xushu nazmi ham ravondur
Andoqki sanga dag'i ayondur.
Nazmida bori bir ism mazkur
Kim, ermas zikri bizga maqdur(6).
Biz ayttuq emdi sen bilursen,
Bu ishta ne fikrkim qilursen".
Eshitguchi bildikim nedur hol,
To'lg'ondi o'ziga o'ylakim nol(7).
Boshin tutub o'ldi bir zamon gech,
So'z demadi yaxshi, yo yomon hech.
Chun yaxshi taammul etti laxte,
Til chekti nechukki sho'r baxte.
Noqilg'a dediki: "Tez urub gom,
Qil sayyidi omiriyg'a eKjlom.
Kim, bo'yla hadisi nomuposib,
Ne bizgavu, ne sanga munosib.
Bor ermish ulustilida jori,
Sendin bu ajab ko'rundi bori
Kim, mundoq ish anglab oshkoro,
Bu choqqacha aylading madoro
Kim, topsa edi junung'a payvand,
Majnung'a iloj band erur, band.
Bilmangmu shukuhu savlatimni,
AKjrob aro molu shavkatimni?
Ham o'g'lunga, ham sanga bilurmen
Kim, harne qilay desam qilurmen.
Lekin sanga bu tagoful o'lmish.
G'aflat yuzidin tajohul o'lmish.
Qil zabtin aning chu bo'ldung ogox,
Mundin norikim, nauzu billoh!..(8)
Bo'lsa yapa bo'yla amr zohir,
Avval ani aylagumdur oxir.
So'igra sapga dog'i qahr surgum,
Xaylingni bu dashtdin iturgum!"
Bu qahr o'qidin chekib zabona,
So'z homilin ayladi ravona.
Qosid kelibon aning payomin,
Aytur kishiga. dedi tamomin.
SomiKj chu eshitti so'z hisobin,
So'z toimadi degali javobin.
Ko'nglini ul ish malul qildi,

Chora yo'q edi - qabul qildi.
Qosid qo'pubon chu bo'ldi rahko'b,
Tushti bu qabila ichra oshub.
To'sh-to'shqa chiqib bori qabila,
Majnung'a topib yig'or vasila.
Topib ani bir qum ichra nolon,
Qilg'on kishidek qaroqchi tolon.
Dasht uzra anga qaror bermay.
Kelturdilar ixtiyor bermay.
Soldilar ani uy ichra bexud,
Zanjir ila aylabon muqayyad.
Andomi salosil ichra mahqam,
Har silsila pech-pechu, xam-xam(9).
Ey silsilai junun aro band!
Bo'lg'il bu salosil ichra xursand.
Bu qayd ila kimki shod bo'ldi,
Mustavjibi yuz kushod bo'ldi(10).

XVII
Majnunning firoq chohida tanur ichidagi o'tdek tobi va hajr bandida tuzoqqa tushgan
qushdek iztirobi va hakim fusunidin jununining tug'yoni va tabib parhezidin isitmasining
g'alayoni va o'z zahr komlig'ig'a to'kkan talx-talx sho'robasi va bu sho'robadin komida achchig'-achchig'
xunobasi va ko'ngli o'tidin temur bandi suv bo'lg'oni va suvdek sahro azmi qilib ashki suyidin
vodilar to'lg'oni

Bu halqa aro asiri qullob,
So'z rishtasidin bu navKj ochar tob
Kim, telba chu bo'ldi band asiri,
Ul band aro yuz gazand asiri.
Bir necha kun uyda erdi pobast.
Faryod anga goh balandu, goh past.
Yo'q kunduzu kecha xo'rdu xobi,
Dom ichida qushdek iztirobi.
Uyqu ko'zidin tutub kanora,
Har kirpiki uyqug'a katora.
Ul ko'zda ne navKj turg'ay uyqu
Kim, bir nafas anda turmag'ay suv.
Ko'ngli aro hushdin xabar yo'q,
Ne hushki ko'nglidin asar yo'q.
Qolmay chu solib balo o'ti jo'sh,
Tanda ko'ngulu ko'ngul aro hush.
Savdo o'tidin yoiib charog'i,
Dudig'a maqar bo'lub dimog'i.
Bu dud chu ul uy ichra ortib,
Taqvoyu xirad yuzin qarortib.
Emdiki bu ikki toshibon raxt,
Anda urubon junun shahi taxt
Ul dud bo'lub sipohi savdo,
Hardam solib ul sipoh g'avg'o.
Bu navKj dimog'i ichra osho'b,
Ko'nglini junun etib lagadko'b(2).
G'am xanjari birla yora ko'ngli,
Ne yoraki, pora-pora ko'ngli
Oning bu sifat g'amu balosi,
Bu turfaki notavon atosi
Boshi uza kelturub hakimi
Kim, bergay anga umedu biymi.
Ul ishq balosidin xabarsiz,
Ko'ngli bu zabonadin shararsiz.
Anglab chu tabib iztirobi,
Har lahza anga qilib azobi,
Gah nukta surub nasihatimiz,
O'tin bu nafasdin aylabon tez.
Sharbat icharin iroda aylab,
Qon yutmog'ini ziyoda aylab.
Berganda g'izo olur uchun bahr,
Og'zig'a navolalar kelib zahr(3).
Chun manKj etib ashki xunfishonin,

Afzun qilib oh ila fig'onin.
Chun debki: "fig'onni aylagil kam".
Qon yoshi bo'lub fuzun damodam.
Gohiki yog'och olib, urub rust,
Kulgu qilibon ramidani sust.
Chun kulgusidin topib xijolat,
Yig'lamog'i etkurub malolat.
Har lahza aiga qilib jafoyi,
Ko'rmak ani xastag'a baloyi.
Fahm aylamayin hakimi bedard
Kim, o'rtar ani ne so'zu, ne dard.
Paykondin etay debon tanin pok,
Jismin qilur erdi har taraf chok.
Bu chok tikarga mehribonlar,
Igna chikibon demay, sinonlar.
Paykon uchun ul tanini yorib,
Tikmakka bu xayl o'q chiqorib.
Javrida bularg'a bu takupo',
Paykon hud o'lub g'am o'tidin suv(4).
Ul suvlar oqib bori ko'zidin,
Bechora sudek borib o'zidin.
Gah o'zida, gah yo'q o'znda,
Gah suv, gah qon aning ko'zida.
Bu navKj edi necha vaqt holi,
Lahza-lahza oshib maloli.
Bir tunki sipehri zulmatandud
Kun safhasin etti anbarolud.
Vah tun demakim qaro baloyi,
Kun ganjini ko'mgan ajdahoyi
G'am do'zaxining buxor udi(5),
Otashkadai firoq dudi.
Dudidin o'lub malak siyahbol,
Tulidin o'lub falak kuhansol.
Tong bulbuli tumshug'in tutub rust.
Xuffosh qanotlarin qilib sust.
Bir uchi unutilib ibtidoni,
Bir uchi sog'inmay intihoni.
Tun yo'qki, qorong'u mehnatobod,
Oshiqлару xastalarg'a jallod.
Har telbaki notavoni savdo,
Ul kecha anga jahoni savdo.
Bedardni masti xob qilg'on,
Dard ahli ishin xarob qilgom.
Bu kechada dardmandi mahzun,
Hijron tunining asiri Majnun.
O'z holig'a chun taammul etti,
G'am barqi vujudini kul etti.
O'z holig'a qildi navha og'oz,
Har dardig'a bo'ldi navhapardoz
Kim, "Bo'lmasa netkay erdi budum
Yo bo'lsa edi adam vujudum.
Men xastani aylamakta mavjud,
Ne erdi ekin qazog'a maqsud.
Jismimg'a qadarki ruh berdi.
Bermasa edi ne bo'lg'ay erdi?
Cho'p jismima ruh bo'ldi yo'ldosh,
Tuqqon nafas o'lsam erdi, ey kosh.
MaKj lum etibon chu o'lganimni,
It olig'a solibon tanimni.
Jonimni xalos etib anodin,
Qutqorsalar erdi ming balodin.
Jismimni talashsa erdi itlar,
Qonimni yalashsa erdi itlar
Qut aylasa qonu raglarimni,
Chaynab, ushotib so'ngaklarimni.
Ul tuKj maning ustida ulushub,
Qut aylasalar edi urushub.
Bal it dag'i hayf bu g'izog'a,

Solmoq nedur itni ham balog'a.
It jismimakim tish urg'ay erdi,
Urg'on nafas-o'q quturg'ay erdi.
Telba bo'lub o't jahong'a solib,
Yuz xastai notavong'a solib.
Tor aylab o'kush nafas charog'i,
Ulturgay edilar opi dog'i.
Ayalo bu ediki shayn boshlab,
Kuydursalar erdi o'tqa tashlab(6).
Ul o't aro pechu tob birla,
Kuysa edi iztirob birla.
Qolg'och kuli o't aro nishoni,
Sovursalar erdi ko'kka oni.
Ul ko'kka dag'i etib kasofat,
Bo'lg'ay edi shoyad anda ofat.
Emdiki ne bu va ne ul o'ldi,
Jismimg'a baqo sori yo'l o'ldi.
Yetmasdin burun ishqdin zo'r,
Kosh o'lg'ay edi iki ko'zum ko'r.
Izhor etibon bu benavoliq,
Qilsam edi qut uchun gadoliq.
Muhtoj bo'lub ilik-ilikka,
Sayr etsam edi eshik-eshikka.
Bir luqmag'a men bo'lub balokash,
Bir luqmaxo'r olima asokash.
Bu hodisai halok ichinda,
Onsiz yiqilib mag'ok(7) ichinda.
Tortib bu mashaqqatu baloni,
Ko'rmagay edim bu ibtiloni(8).
Ko'zdin bu anog'a uchramishmen,
Yuz dardu balog'a uchramishmen.
Bo'lmasa ul ikki(9) motamangez,
Boshimg'a iki baloyi xunrez.
Bo'lg'aymu edim nazarda maKjzur,
Qilg'aymu edim kishini maizur.
MashKjuf bo'lub nazar ishiga
Bergaymu edim ko'ngul kishiga.
Xossa, ne kishiki, jon balosi,
Ne jonki bari jahon balosi.
Ulkim el agar ochib niqobin,
Ko'rguzsa jamoli oftobin.
Bir lamKjadin(10) o't jahong'a tushgay,
Balkim to'quz osmong'a tushgay.
Ul o't ichida quyosh fatiri,
Oyni ne deyinki, qurs qiyri(11).
Men dahrda bir zaif xasmen
Kim, jismda xascha ham emasmen.
Ko'z ko'rmak ila ypg'ib havasni,
Ul o'tg'a g'anim etar bu xasni.
Netkay necha bo'lsa ishq bebok,
Mpng barqning o'trusuda xoshok.
Cho'p zo'r qilib bu mubtalog'a.
Solg'ay bu azim ibtilog'a.
Qo'ymag'ay ul o'tqa xos bo'lmoq,
O'rtanmak ila xalos bo'lmoq.
Hijron o'ti bo'lg'ay anga ro'zi
Kim, bo'lg'ay aning ming ulcha so'zi.
Hajr o'tida ham junung'a solg'ay,
Ham mehnati guna-gung'a solg'ay.
Bo'lmay bu baliya birla xursand,
Zindong'a solib ham aylagay band.
Chun hush ila aqlini iturgay,
Boshig'a hakim ham keturgay.
Yuz mehnatu binm dardi biryon,
Bedard hakim dardi biryon.
Jon yora qilurg'a ul qo'yub yuz,
Pand ahli sepib yarosig'a tuz.
Yuz muncha g'am o'lsa umr farsoy,

Bo'lsam edi ko'hu dasht paymoy,
Gah tog' uza nola ursam erdi,
Gah bodiyada yugursam erdi.
Filjumla bor erdi ehtimoli.
Qilmoq nafase ko'ngulni xoli.
Bir uy qachon o'lsa o'tqa maskan,
Bog'lansa eshik tutulsa ravzan(12).
Chok o'lmoqdin maof bo'lg'ay,
Bal har tarafi shigof bo'lg'ay
O't har tarafin shigof qilmoq,
Bo'lg'ay anga mujibi yiqilmoq.
Ko'nglum unin etti qayg'u zindon,
Jism uyi yana qarong'u zindon.
Zindonki tanimdur anda mahbus,
Ham tungluki, ham eshiki madrus.
Ichkarrak uy ichra g'ussa tobi,
Bal furqat o'tining iltihobi.
Uylar ne ajab yorilmoq oxir.
Bir-biri uza yiqilmoq oxir.
Bu ikki-uch uy chidorg'a ne had,
Bal etti-sekiz rafiKj kunbad.
Ul o't tafidin ayon qilib larz,
Ochilg'ali har birnga yuz darz.
Ovaxin bu o'tdin o'ldi tobim,
Yo'q, yo'qki, ichinda iztirobim.
Kulbamdavu maskanimda bu o't,
Jonimda bu o't, tanimda bu o't.
O't ichra birovnikim solurlar,
Bandini ayog'idin olurlar.
O't band ila buldi jilvagohim,
Mundoqmu azim emish gunohim?
O't oncha emaski bu qaro dud,
Yo'q dudki shomi duda andud.
Jonimda oning qaro balosi,
Ko'nglumda ham oning ibtilosi.
Tun yo'qki meni qaro bosibdur.
Yo ko'hi g'amu balo bosibdur.
Gar bosmadi jismim ul og'ir yuk,
Mundoq nega bo'ldi betaharruk"
Yo jon qushi uchti jismn xasdin.
Azmi vatan ayladi qafasdin?
Tang'a ne taharruk ixtiyori.
O'lgan harakatdin o'ldi ori.
Jismini qilib mazanna sokin,
Tolpinmoq edi ishi va lekin(13).
Chun jismi edi nahif asru,
Oyog', iligi zaif asru.
Solg'onda oyog' ilik urub tob,
Jon rishtalarig'a kelturub tob.
Ham sing'on emish yig'ochg'a payvand,
Ham chiqmish ayog'idin temur band.
Chun topti bu iztirobi taskin,
Chekkach oyoq ul g'aribi miskin.
Ko'rdiki xalos erur ayog'i,
Ikki qo'li, balki bo'yni dog'i.
Yuz shukr ila erga qo'ydi boshin,
Ko'zdin oqizib niyoz yoshin.
Ohista qo'pub eshikni ochti,
Borg'oncha zaif oyog'i qochti.
Bir dashtqa ketti ul makondin
Kim, qatKji yiroq zdi g'umondin.
Ey qaydi zamona birla xursand,
Bo'lg'on senga o'zhlukung og'ir band.
O'zhlukdin o'zupgpn apla ozod,
To dashti fapog'a kirgasen shod.

XVIII

Laylining sarvi xiromoni gulshandin uyga xirom qilg'onda Ibi Salom ko'ngli qushi ul sarv sori
havo qilg'oni va ul havoda bahor nasimi shukufa yafrog'in to'kkondek diramposhliq qilib, umed

43 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

gulbunidin murodi guli ochilg'oni va ul nasim taharrukidin sarvi gulrux soyadek takassur tufrog'iga yiqilg'oni

Mundoq dedi so'z guharfishoni,
Ayturda bu nuktadin nishoni.
Kim, unga sumanbari gulapdom,
Chun bog'din etti azm ul shom.
Olam aro chehradin gul ochib,
Xay(3) birla gulob erg'a sochib
Zohir qilib ul gulu gulobi,
Ishq o'tidin o'zga obu tobi.
Har bir mongishida yuz latofat,
Iuq, yo'qki, sochib jahong'a ofat.
Gul bargiga sarv uzra manzil,
Ham sarvi ravoni gulga homil.
TaKjrif qilurcha yuz jamoli,
Vasf etgucha yuz ming eKjtidoli.
Lekin g'ami ishqdin mushavvash,
Uyga borur erdi ul parivash.
Yo'lda oni ko'rди navjuvone.
Xayli arab ichra komrone.
Solim anga barcha aybdin zot,
Baxt Ibni Salom deb anga ot(4).
Ham otig'a yo'q shumora paydo,
Ham qo'yig'a yo'q kanora paydo.
Sahroii tutub tevasi yakband,
Haykal aro barcha ko'x monand.
Chun molig'a kimsa bilmayin son,
Har mushkil o'lub qoshida oson.
Mehnat tunida yo'l aylagan gum,
G'am yo'q chu ko'rar diramdin anjum
Chun Ibni Salom ko'rди onn,
Shavq o'tig'a tushti xasta jopi.
Ul chora ishiga bo'lmadi sust,
Payvand xayolin ayladi chust.
Azm etti qabilasig'a filhol,
Yig'di neki mumkin erdi amvol.
Yuz navKj hadiyai kiromi,
Yuz tuhfaи naqd barcha nomi.
Hodi qilibon necha xiradmand,
Afsona guzoru shayx monand.
Sharh aylab alarg'a orzuni,
Ul bobda barcha guftu-go'ni.
Maqsudg'a so'zni band aylab,
El barcha so'zin pisand aylab.
Yuklab bori tuhfavu xizona,
Maqsad sari bo'ldilar ravona.
Layli otasi bo'lub xabardor,
Ul mujdadin o'ldi bahra bardor.
Chun Ibni Salomni burunroq
Tonir edi barchadin fuzunroq.
Kim yor anga hush ila xiraddur,
Moliyu jihozi beadaddur.
Ham xayli Bani Asadg'a(5) voli,
Yuz xayli Bani Asadcha moli.
Topib chu bu navKj komronliq;
Yuz mehr ila qildi mizbonliq.
Mehmanlar ani chu ko'rdilar garm.
Fosh ayladilar shafuatu sharm.
Tortib neki tuhfaи kiromand,
Andin so'ngo'lub fasona payvand.
Izhor etibon viqoru tamkin.
Yuz nukta surub balog'at oyin.
TaKjriflar o'ylakim sazodur,
Mazkur etib ulcha muddaodir.
Maqsudlarin chu aylabon fosh,
Posux tilayu(6) quyi solib bosh.

SomiKj chu qolib g'arazni tahqiq
Dediki: "Xudoy bersa tavfiq,
Ul qilsa o'g'ullug'um havosi,
Bo'lg'aymenu men dag'i atosi.
Durrum anga zebi torak o'lg'ay,
Inshoolloh muborak o'lg'ay.
Lekin anga sabr ham kerakdur
Kim, shoxi gulum shikastarakdur.
Ham navras erur bu naxli ummed.
YaKjniki hilol erur bu xurshed(7),
Ham tabKjida qolmasun maloli.
Ham sarvig'a etsun eKjtidoli.
Andin so'ng bu xujasta farzand,
Ne komki bo'lmish orzumand.
Qelsun dag'i jomi vasl etib no'sh,
Sarv o'lsunu gul bnla hamog'o'sh".
Ummed ila barcha shodmona,
Uylar sari bo'ldilar ravona.
Ul vaqtim ul buti diloro,
Gulshan sari bo'ldi mahfiloro.
Bog' ichra kezarda har taraf tez,
Gullar anga ochti ishq xunrez
Kim, rozi ochildi har birndin,
Bal qon isi keldi har biridin.
YaKjniki sug'urdi tig'i bebok,
Ko'ngli aro soldi chok uza chok.
Chun g'unchani pora-pora qildi,
Ishq ichra anga bu gul ochildi.
Yo'qkim chamanida g'unchai dard.
Chok o'lg'ach ochildi otashpn vard.
Chun ishq bu otashin gul ochti,
Gulbarg kibi sharora sochti.
Bu o't bila kuydi joni dog'i.
Balkim tani notavoni dog'i.
Bas yo'q edi ishq o'ti gudozi,
Yetti g'ami hajr turktozi(8).
Ul ravzadin ul nishonan hur,
Ham shpnqu ham zaifu mahjur
Hosnl xo'ru xobp ketmpsh erdp.
Ul sori azimat etmish erdk.
Hardam bo'lur erdi notavonroq,
Ahvoli nafas, nafas yomonroq.
Lekip bu so'z erdi qiylu-qoli
Kim, sayrda avd etib maloli(9).
Bo'lmish tanig'a isitma ozim,
Zafar o'lmish aning bila mulozim
Degan anga o'zni yoru yovar,
Bu so'zni qilurlar erdi bovar.
Lekin bilur erdi baKjzi oni
Kim, o'zga balodurur nihoni.
Doya oila necha mahrami roz,
Bor erdilar anga g'ussapardoz
Ranjida g'amin erurlar erdi,
Dardida ko'igul berurlar erdi.
Anglab edi doyap jigarsoz
Ham ul necha mahrami gamando'z,
Kim, Ibni Salom ishini ul hur
Fahm etgach o'lub mizoji ranjur
Ham jismi zabunroq o'lg'usidur,
Ham dardi fuzunroq o'lg'usidur.
Andin yoshururlar erdi behad
Kim, bnlmagay oni sarvn gulxad.
Ul ishq o'tpdin mushavvash erdi.
Bu shuKjla ichinda sarkash erdi..
Bir kup pecha xaylu oshnosi,
Nisbat ara xeshu aqrabosi
Kelmishlar edi iyodatig'a,
Bal mehnatining znyodatig'a.

Bir zoli ramida hushi fartut,
Tadbiri xatovu aqli mabhut(10).
Bedilpi dami qilurg'a xushdil,
Til chekti, ne tilki tig'i qotil.
Zohir qilib ul g'ami nihoni,
Soldi arog'a bu mojaroni
Kim, "G'am ema, ey guli sumanbar,
Zulfung sochib ul yuz uzra anbar.
Tonglaki etib zamoni sihat.
Topsa badaiing nishoni sihat,
Baxt ichra ayon bo'lub kushoding,
Hosil bo'lgay borp muroding.
Ul navKjki yo'q sanga nazire,
Yering dag'i tushti dilpazire.
Mahvashlar aro bu guftu-go'dur,
Iqboling alarg'a orzudur.
Lekin bu talab natija bermas.
Davlat ishi saKjy birla ermas.
Baxting mayi to'ldi shukr lilloh,
Bas turfa ish o'ldi shukr lilloh"
Ul kimsaki dostonin aytib,
Ham otinu ham nishonin aytib.
Bu so'zlar eshitgach ul diloro,
Bildi ne ish o'lmish oshkoro.
Ko'nglin buzub ul sifat masoyib,
ZaKjf etti o'zidin onn g'oyib.
Ey maxfiy o'lub, valek zohir,
Ko'zga g'oyib, ko'ngulga hozir.
Chun yorutqung ko'ngul charog'i,
Qil jilva ayon ko'zumga dog'i.
XIX

Ul g'azoli mushkin saydig'a Bani Asad axli qasda maKjlum bo'lub, quyosh zarrin g'azolasi mag'rib
xilvatgohida sorg'orib titrab, shafaq xunobin to'kkandek xilvat uyda tufrog' va qon aro
iztirob ko'rgo'zgoni va falak zolidek anosi ul ishdin voqif bo'lub aning hoyaig'a navha tuzgoni(1)

So'z chashmasin ulki qildi kovish,
Bu navKj su ayladi tarovish(2)
Kim, zaKjf ila sarvi sidra poya
Kim, yotmish edi nechukki soya(3).
Chun hushig'a keldi ayladi yod,
Ul so'zniki andin erdi noshod.
Ortar edi dam-badam maloli,
Ko'nglin qila olmas erdi xoli.
Ko'rdiki halok bo'lgudekdur,
Umri to'ni chok bo'lg'udekdur
Doyasig'a ko'p tazallum etti,
Yuz ajz bila takallum etti:
"Key holima aylagan madoro,
Sirrim pazaringda oshkoro.
Sendin ishim o'lmag'ay pihoni,
Har mehnatim o'lsa bilgan oni.
Bir so'z eshitib durur qulog'im
Kim, shuKjlasidin kuyar dimog'im.
Go'e oni sen dag'i bilurssn,
Lekin mendin nihon qilursen.
Gar dafKj eta olsang erdi oni,
Qilg'ung edi anda saKjyi joni.
Sen dafKj etmak emas chu maqdur
Tong yo'q seni tutsam aida maKjzur.
Lekin erur ushbu iltimosim.
Birdam tutsang eshnkda posim
Kim, ko'nglum erur xalul asru,
G'avg'odin erur malul asru(4).
El kirmasa xilvatimg'a birdam,
Qo'ysa meni mehnatimg'a(5) birdam".
Doya ko'ziga qo'yub ilikni,
Chiqti dag'i bog'ladi eshikni.

"Turmang - dedi - uyga yoqin ul bu
Kim kirmish ul oy ko'ziga uyqu".
Layli ko'rub eldin uyni xoli,
Chok etti urub yaqoni holi.
Gah baxti ko'ziga urdi tufroq,
Gah boshi uza sovurdi tufroq.
Ko'ksinki urub figor qildi,
Tirmog'i bila shiyor(6) qildi.
Ekki sochiboi sirishk anbu,
Tan mazrai ichra tuxmi anduh(7).
Rangin yoshidinki to'kti xunob,
Yuz saffhasi ichra chekti avvob .
Har bobida yozilnb hisobi,
G'am darsida bir balo kitobi.
Hasrat ovuchin qoqib, chekib oh
Kim, tortar edi fig'oni jonkoh.
Ul unlar ila topib damodam,
Iqbolu nishot qushlari ram.
Egar edi koj urub qamarni,
Kun chashmasi ichra nilufarni.
Ul yuzga bo'lurga g'ayr mahram,
Kindurur edi libosi motam.
Debkim: "Nedur, ey sipehri zolim,
Solmoq bu shikastalikka holim.
Naxling'aki erdi zeri dasting,
Ne erdi shpkast uza shikasting?
Naxliki ushotting oni oson,
Tufroq ila qaddi bo'ldi yakson.
Tortib yana teshai jafoni,
Yuz pora pe erdi qilmoq oni?
Emdiki qilib jafo pisandin,
Bedoding ayirdi band-bandin.
Nedur yana juzv-juzvin olmoq,
Otashkadan balog'a solmoq?
Men bor edim ul niholi navras,
Yo'q shoxima xoru tegrana xas.
Shoxi tarabim bu dam qilib gul,
Boshim uza tongla ochilib gul.
Ne naxlima mevadin nishoni,
Ne bargima ofati xazoni
Kim, bag'rig'a xor tiktim erkin,
Ne ko'kka boshimni chektim erkin.
Kim ishq eliga qotting oni,
Ul sarsar ila ushotting oni.
Ishq oni ushotkach oshkora,
Hijron qo'lig'a berib qatora.
Boshtin-oyog'ini yora qilding,
Ajzosini pora-pora qilding.
Chun aylading oni necha parkand,
Qilmay munga ham o'zungni xursand.
Kuydurgali juzv-juzvin olding,
G'am do'zaxi ichra dog'i solding.
Do'zax manga emdi bu xabardur.
Kim, jonima o'tidin sharardur.
Yo'q, yo'q, ne shararki, barqi ofat,
Andin bori dahr g'arqi ofat.
Ofat o'ti dahr aro tutoshsa
Kim, dudi oning falakdin oshsa,
Andin manga tushsa bir sharora,
Kul bo'lmoqdin yo'q o'zga chora.
Xossa, tutoshib bu notavonga,
Andin sharare tushub jahoig'a.
Ham dahrni qilg'ay otasholud,
Ham ko'kka etushgay o'tidin dud.
Ul o't aro bu zaifi g'amnok,
Qaysi g'ampok, balki xoshok.
Xoshok dema, shikasta mo'ri,
Joni yukidin tanig'a zo'ri.

Ul mo'rg'a tushsa bo'yla do'zax,
Ovah nechuk etgusidur, ovah.
Ul mo'r meni shpkastanomen
Kim, bu tomug' ichra mubtalomen.
Bir mo'r ne qilmish o'lg'ay, ey charx,
Qilmoqni ne bilmish o'lg'ay, ey charx
Kim, qasdig'a tez o'lub xiroming,
Ming barq ila bo'lg'ay intiqoming.
Men xud bu sifat balo asiri,
Yuz mehnatu nbtilo asiri.
Ul zoru zaifi noguzirnm
Kim, bordur ul mening asirim.
Oyo ne ekin g'amimda holi,
Chirmonmoq ila tani chu poli?
Ishqim o'tida yodarmu erkin,
Hajrim g'amida chidarmu erkin?
Shavqim chiqorurmu erkin ohin,
Ohi uchururmu jismu kohin?
Savdoki sochim g'amida tortar,
Har lahza nechuk junupi ortar?
Chun qaddim uchun tuzar navoni,
Ne navKjbiyik bo'lur fig'oni?
Chehram tilab o'lsa navhaangez,
Aylarmu ekin sprishki gulrez?
Zulfum shikapida qilsa atnob,
Jismig'a nechuk tushar ekin tob?
G'amzam sari bo'lsa fikrat andesh,
Sonchilur ekinmu bag'riga nesh?
LaKjlimki suv oqizur ko'zidin,
Borurmu ekin sudek o'zidin?
Og'zim so'zin aylagach takallum,
Bo'lurmu ekin adam aro gum?
Belim sori chun tushar xayoli,
Qolurmu vujudi ihtkmoli?
Qoshim xamndin chu tortqach voy,
Qaddi xam o'lurmu o'ylakim yoy?
Fikriki mpjamdin aylar erkin,
Yuz xora aro ko'ngli naylar erkin?
Ko'zum sari sursa mojaroni,
Ko'rmas ekin oq ila qaroni.
Ernim g'ami ashkin etsa Jayhun(8),
Borurmu ekin ul ashk maygun?
Xolim g'ami sb to'yarmu erkin,
Ko'z mardumini o'yarmu erkin?
Yod etsa tazarvdek xiromim,
Bo'lurmu ekin asiri domim?
Istarmu ekin yuzumpi har kun,
Yo'qlarmu ekin sochimii har tun?(9)
Darimdip o'zi yodob ekiimu,
Hajrimdin ishi xarob ekinmu?
Bas yo'q edi muncha mehnatu g'am
Kim, bilgusidur bu qissani ham.
Bu ishki emas xujasta foli,
Xud bo'lmog'ining ne ihtimoli.
Olam eli biryon o'lsa yaksar.
Mumkin emas o'lmog'i muyassar!
Sog'ing'ay ul emgak oshnosi,
Mendin bo'lmoq bu ish rizosi.
Gar har g'am aro o'zumni solmon,
Bu g'amg'a netayki tuza olmon.
Faryodki o'lgudek g'amim bor,
Tong yo'q gar o'zumga motamim bor".
Xilvatda anga bu pavhalar nsh,
Ongdib onasi kaminda ermish.
Anglab oni bo'yla munqalib hol,
Ko'p bo'ldi bu g'amda muztarib hol.
Tun-kun ishp mohpora fikri,
Bu dardu g'amig'a chora fikri.

This is not registered version of TotalDocConverter

Ey chora, qandaydir yigirma
Kim, dardima chora sakib ishtur.
Chora tilamakdin et kanora,
Bechoraliq angla bizga chora.

AvvalgiI- qismB Keyingi